

รายงาน

การประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อม แหล่งธรรมชาติ

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

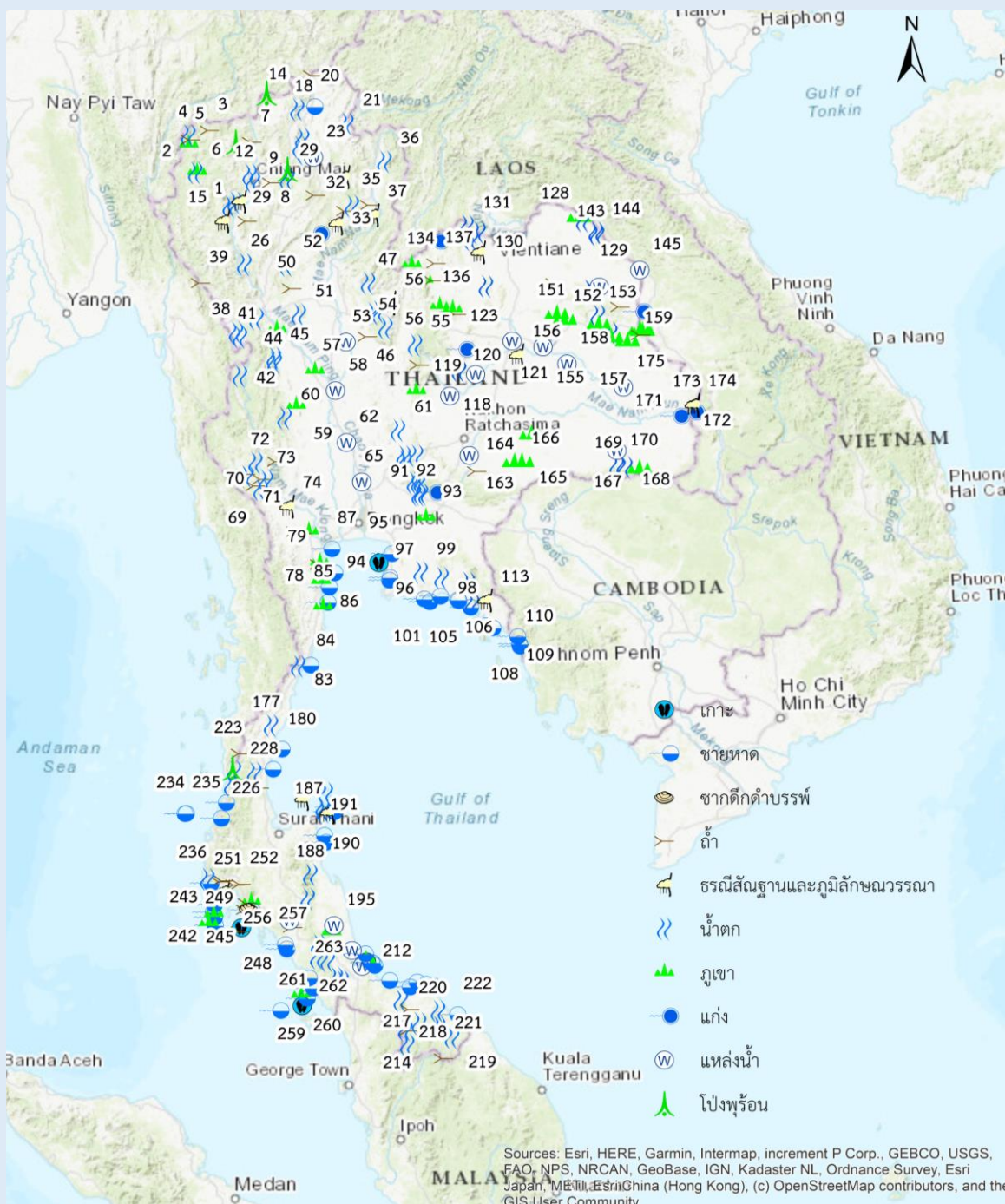
สารบัญ

แหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์	๓
เกณฑ์การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์	๖
ผลการประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติของประเทศไทย	๘
➤ ผลการประเมินแหล่งธรรมชาติประเภทธรณีฐานและภูมิทัศน์วรรณ	๑๐
สถานภาพแหล่งธรรมชาติประเภทธรณีฐานและภูมิทัศน์วรรณ	๑๕
➤ ผลการประเมินแหล่งธรรมชาติประเภทภูเขา	๑๖
สถานภาพแหล่งธรรมชาติประเภทภูเขา	๒๑
➤ ผลการประเมินแหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตก	๒๒
สถานภาพแหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตก	๓๐
➤ ผลการประเมินแหล่งธรรมชาติประเภทถ้ำ	๓๑
สถานภาพแหล่งธรรมชาติประเภทถ้ำ	๓๖
แนวทางการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ	๓๗

แหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์

แหล่งธรรมชาติปรากฏอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ ให้มีการประกาศแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์เนื่องในปีแห่งการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน ๒๖๓ แห่ง ในพื้นที่ ๖๕ จังหวัด (ภาพที่ ๑) เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาเห็นได้ว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติเป็นการดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐ ทำให้การอนุรักษ์ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร สาเหตุเนื่องมาจากประชาชนหรือหน่วยงานในท้องถิ่นไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการรับรู้ การดำเนินการในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

ภาพที่ ๑ แหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ ๒๖๓ แห่ง ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๒

แหล่งธรรมชาติมีคุณค่าทางวิทยาการและสุนทรียภาพ ที่เกี่ยวข้องเป็นสัณฐานที่สำคัญทางธรณีวิทยาและภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ มีลักษณะโดดเด่น มีรูปแบบโครงสร้างทางธรณีวิทยาที่แปลกตา มีความอ่อนไหวง่ายต่อการถูกทำลาย ทั้งที่เกิดจากภัยธรรมชาติและที่เกิดจากฝีมือมนุษย์โดยตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจและมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งเมื่อถูกทำลายหรือได้รับความเสียหายก็จะหมดสภาพไป ไม่สามารถฟื้นฟูคืนสู่สภาพเดิมได้

ภาพที่ ๒ แหล่งธรรมชาติ ๑๐ ประเภท

แหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ดังกล่าวแบ่งออกเป็น ๑๐ ประเภท (ภาพที่ ๒)

- ๑) เกาะ (Island) ส่วนของแผ่นดินที่มีน้ำล้อมรอบตลอดเวลา โดยตัวเกาะจะต้องอยู่เหนือน้ำในขณะน้ำขึ้นสูงสุด ระบบนิเวศบกบนเกาะจะไม่สามารถเชื่อมต่อกับระบบนิเวศบกของเกาะอื่น หรือแผ่นดินใหญ่ได้ นอกจากอาศัยการเชื่อมต่อทางน้ำหรือทางอากาศเท่านั้น ทั้งนี้เกาะอาจอยู่ในทะเลแม่น้ำ หรือที่ลุ่มน้ำ เช่น บึงหรือทะเลสาบก็ได้
- ๒) แก่ง (Rapid) บริเวณลำน้ำที่มีพืดหินหรือโขดหินที่อยู่กลางลำน้ำโดยอาจถูกท่วมได้ในฤดูที่มีปริมาณน้ำมาก
- ๓) ชายหาด (Beach) พื้นที่ระหว่างแนวน้ำขึ้นกับน้ำลง มีลักษณะเป็นแถบยาวไปตามริมฝั่ง เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำของคลื่นและกระแสน้ำในทะเลหรือทะเลสาบ หรือแม่น้ำ

- ๔) ภูเขา (Mountain) เนินที่สูงขึ้นไป เป็นจอมเด่นหรือเป็นเขาขนาดใหญ่และสูง โดยแต่ละภาคมักจะมีชื่อเรียกต่างกัน เช่น ภาคเหนือจะเรียกว่า “ดอย” อาทิ ดอยสุเทพ และดอยอินทนนท์ ภาคอีสานจะเรียกว่า “ภู” อาทิ ภูกระดึง และภูหลวง ส่วนภาคใต้จะเรียกว่า “เขา” เช่น เขาหลวง และเขานางหงส์ เป็นต้น
- ๕) ถ้ำ (Cave) ช่องที่เป็นโพรงลึกเข้าไปในพื้นดินหรือภูเขา มีขนาดใหญ่พอที่มนุษย์สามารถเข้าไปได้ และเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ทั้งที่เป็นถ้ำภูเขาหินปูนและถ้ำหินชายฝั่งทะเล
- ๖) น้ำตก (Waterfall) ธารน้ำธรรมชาติที่ไหลผ่านภูมิประเทศที่มีความลาดชันจากที่สูงไปที่ต่ำ
- ๗) ซากดึกดำบรรพ์ (Fossil) บริเวณที่มีซากหรือร่องรอยของสิ่งมีชีวิต ที่ตายมาเป็นเวลานาน และยังคงรูปร่างอยู่โดยไม่สลายหรือเปลี่ยนรูปเป็นอย่างอื่น เช่น หอยน้ำจืดที่สุสานหอย จังหวัดกระบี่ หรือรอยตีนไดโนเสาร์บนภูหลวง จังหวัดเลย เป็นต้น แหล่งธรรมชาติประเภทนี้จะไม่นับรวมซากโครงกระดูกมนุษย์และร่องรอยการตั้งถิ่นฐาน

- ๘) **ธรณีสัณฐานและภูมิลักษณะวรรณ** (Geomorphology and Physiography) แหล่งธรรมชาติทางธรณีวิทยาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของพื้นผิวโลกจนเป็นโครงสร้างของภูมิประเทศรูปแบบต่าง ๆ ธรณีสัณฐานและภูมิลักษณะวรรณที่ควรอนุรักษ์จึงเป็นบริเวณที่แตกต่างจากบริเวณอื่น ๆ บางแห่งมีลักษณะภูมิประเทศหรือภูมิลักษณะที่เด่นแปลกตาและบางแห่งเป็นต้นกำเนิดของนิทานพื้นที่บ้านหรือตำนานต่าง ๆ ที่เล่าขานสืบกันมา
- ๙) **โป่งพุร้อน** (Hot Spring) น้ำพุร้อนที่มีอุณหภูมิสูงกว่าปกติจนอาจมีอุณหภูมิสูงถึงจุดเดือด โป่งพุร้อนแต่ละแห่งมีแรงดันไม่เท่ากัน บางแห่งพุ่งขึ้นมาเพียงเบา ๆ บางแห่งก็พุ่งสูง ซึ่งโป่งพุร้อนบางแห่งอาจมีแรงดันไม่เท่ากันตลอดเวลา เมื่อมีแรงดันจากใต้พื้นโลกมาก ก็จะดันน้ำพุ่งขึ้นสูง แต่ถ้ามีแรงดันน้อย ก็จะพุ่งขึ้นน้อย
- ๑๐) **แหล่งน้ำ** (Water Resource) แหล่งธรรมชาติประเภทแหล่งน้ำ หมายถึง พรุ หนอง บึง ทะเลสาบ และบางส่วนของคลอง ลำธาร และแม่น้ำ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ อาจเป็นแหล่งน้ำจืดหรือน้ำเค็มเป็นแหล่งน้ำนิ่งหรือน้ำไหลก็ได้ และอาจถูกดัดแปลงสภาพทางภูมิศาสตร์ของมนุษย์ เช่น คลองที่ถูกขุดขึ้นและอ่างเก็บน้ำเหนือฝายหรือเหนือเขื่อน ที่พัฒนาตัวเองจนมีสภาพคล้ายคลึงกับแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นนี้ บางแห่งหรือบางส่วนอาจพิจารณาเป็นแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ได้

เกณฑ์การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๒ มีบทบัญญัติให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อเป้าหมายในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

หมวด ๓ การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ ๑ มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม

มาตรา ๓๒ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม (๖) มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเรื่องอื่น ๆ

การกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะต้องอาศัยหลักวิชาการ กฎเกณฑ์และหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐาน และจะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องด้วย

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกองจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม ได้จัดทำเกณฑ์การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ เพื่อให้แหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ ได้รับการติดตามและประเมินผล รวมทั้งทราบถึงสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณโดยรอบของแหล่งธรรมชาติฯ ให้ได้รับการดูแลรักษา ไม่ให้เสื่อมโทรม หรือให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด โดยเกณฑ์การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ จำนวน ๔ ประเภท ได้แก่ ประเภทธรณีสัณฐานและภูมิลักษณะวรรณ ภูเขา น้ำตก และถ้ำ

ธรณีสัณฐานและภูมิลักษณะวรรณ

ภูเขา

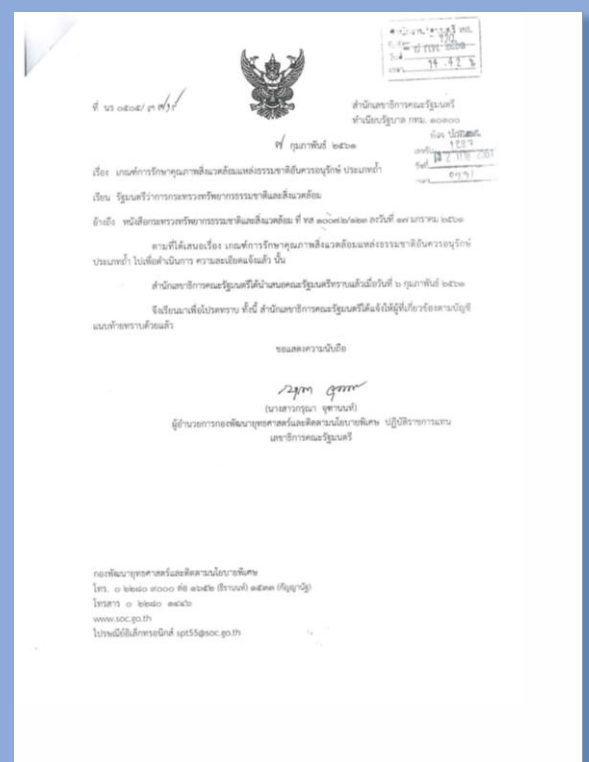
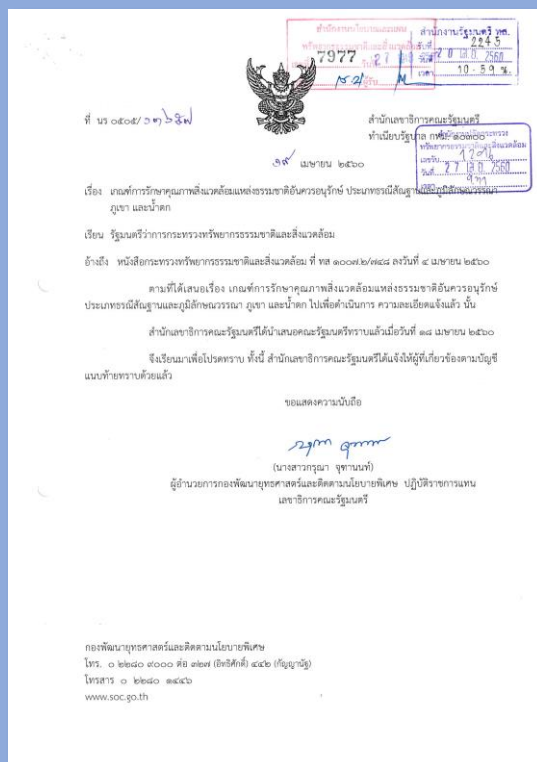
น้ำตก

ถ้ำ

ทั้งนี้ เกณฑ์การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ดังกล่าว ใช้เป็นเครื่องมือให้กับหน่วยงานเจ้าของพื้นที่และรับผิดชอบดูแลแหล่งธรรมชาติดังกล่าว เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และวนอุทยาน เป็นต้น นำไปใช้ประโยชน์ในการประเมินสถานภาพแหล่งธรรมชาติของตนเกี่ยวกับคุณภาพสิ่งแวดล้อมและองค์ประกอบต่าง ๆ การติดตามและตรวจสอบผลกระทบที่เกิดขึ้นกับแหล่งธรรมชาติฯ โดยใช้ตัวชี้วัดที่เป็นเกณฑ์เดียวกัน สามารถเปรียบเทียบกันได้ และง่ายต่อการติดตามตรวจสอบ ช่วยให้ทราบสาเหตุของผลกระทบทั้งจากภัยธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ ในการนำมาพิจารณาบริหารจัดการแหล่งธรรมชาติ และกำหนดเป็นแนวทางมาตรการแก้ไขได้ทันต่อสถานการณ์ โดยมีเป้าหมายในการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมให้มีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และอยู่ในสภาพที่ไม่เสื่อมโทรม มีระดับของผลกระทบที่ไม่เป็นอันตรายต่อระบบนิเวศ ส่งผลให้แหล่งธรรมชาติฯ มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ดี ซึ่งจะเป็นการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับพื้นที่ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งเกิดความสมดุลในการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

โดยได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีรับทราบเกณฑ์การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ประเภทธรณีฐานและภูมิลักษณะวรรณ ภูเขา และน้ำตก เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๐ และเกณฑ์การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ ประเภทถ้ำ เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ตามลำดับ (ภาพที่ ๓)

ภาพที่ ๓ คณะรัฐมนตรีรับทราบเกณฑ์การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์

ผลการประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติของประเทศไทย

การประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติของประเทศไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗

ประเภทธรณีสัณฐานและภูมิลักษณะวรรณา ภูเขา น้ำตก และถ้ำ

รวมทั้งหมด ๓๓๔ แห่ง

				
	ธรณีสัณฐานและ ภูมิลักษณะวรรณา	ภูเขา	น้ำตก	ถ้ำ
รวม (แห่ง)	๖๘	๖๖	๑๔๔	๕๖
● ดี	๖๘	๖๕	๑๔๓	๔๓
● ปานกลาง	-	๑	๑	๑๓
● ต่ำ	-	-	-	-

การประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติของประเทศไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ เพื่อติดตามการประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์และแหล่งธรรมชาติท้องถิ่น ประเภทธรณีสัณฐานและภูมิลักษณะวรรณา ภูเขา น้ำตก และถ้ำ โดยใช้เกณฑ์ในการประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์รายประเภท ที่ได้จัดทำไว้ใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามการประเมินการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพของสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติฯ ทั้งนี้ การดำเนินการติดตามประเมินเชิงคุณภาพของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติฯ ได้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า วนอุทยาน และสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ เป็นต้น เป็นผู้ประเมินตามเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อม ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ระบบฐานข้อมูลสิ่งแวดล้อมธรรมชาติบนเว็บไซต์ naturalsite.onep.go.th และทางไปรษณีย์ เป็นต้น รวมทั้งให้เจ้าหน้าที่สำรวจพื้นที่เพื่อติดตามสภาพปัจจุบันของแหล่งธรรมชาติ

โดยรายละเอียดของเกณฑ์การรักษาคูณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ หมายถึง ค่าเกณฑ์ที่แสดงถึงคุณภาพของสภาวะแวดล้อม ภายใต้แนวคิดที่ว่า การเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้ระดับที่ยอมรับหรือกำหนดขึ้น อันจะไม่ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของแหล่งธรรมชาติ ค่าเกณฑ์ดังกล่าว แบ่งเป็นกลุ่มเพื่อแสดงถึงคุณภาพของสภาวะแวดล้อมด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. ด้านองค์ประกอบของระบบนิเวศ/สิ่งแวดล้อม
๒. ด้านองค์ประกอบภูมิสถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรม
๓. ด้านผลผลิตจากการบริการสิ่งแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติ
๔. ด้านการบริหารจัดการ

การศึกษาเพื่อกำหนดปัจจัยชี้วัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ที่ครอบคลุมเกณฑ์ทั้ง ๔ ด้านดังกล่าวไว้ในคู่มือมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติประเภทน้ำตก ภูเขา ธรณีสัณฐานและภูมิลักษณะวรรณ และถ้ำ ทั้งนี้ เกณฑ์การรักษาคูณภาพสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดไว้เป็น ๓ ระดับ ดังนี้

- ระดับการรักษาคูณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง ๑.๐๐ – ๑.๖๖
- ระดับการรักษาคูณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง ๑.๖๗ – ๒.๓๓
- ระดับการรักษาคูณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต่ำ (ผลกระทบสูง) มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง ๒.๓๔ – ๓.๐๐

การประเมินแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์รายประเภท ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ ได้ดำเนินการประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติ จำนวน ๔ ประเภท ซึ่งมีแหล่งธรรมชาติที่ได้รับการประเมินจำนวนทั้งหมด ๓๓๔ แห่ง แบ่งเป็น ประเภทธรณีสัณฐานและภูมิลักษณะวรรณ จำนวน ๖๘ แห่ง ประเภทภูเขา จำนวน ๖๖ แห่ง ประเภทน้ำตก จำนวน ๑๔๔ แห่ง และประเภทถ้ำ จำนวน ๕๖ แห่ง

ผลการประเมินแหล่งธรรมชาติประเภทธรณีสัณฐานและภูมิลักษณะวรรณ

แหล่งธรรมชาติประเภทธรณีสัณฐานและภูมิลักษณะวรรณ หมายถึง แหล่งธรรมชาติทางธรณีวิทยาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของพื้นผิวโลกจนทำให้เกิดเป็นโครงสร้างที่มีลักษณะเด่น และแปลกตา

เกณฑ์การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติประเภทธรณีสัณฐานและภูมิลักษณะวรรณ มี ๔ ด้าน รวม ๒๖ ปัจจัยชี้วัด แบ่งเป็น

๑. ด้านคุณค่าทางวิชาการและคุณค่าการใช้ประโยชน์ด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้ (๒ ปัจจัยชี้วัด)
๒. ด้านองค์ประกอบของระบบนิเวศ/สิ่งแวดล้อม (๑๕ ปัจจัยชี้วัด)
๓. ด้านองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรม (๔ ปัจจัยชี้วัด)
๔. ด้านการบริหารจัดการ (๕ ปัจจัยชี้วัด)

หอนางอุสา จังหวัดอุดรธานี (ภาพจาก : อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท)

ภูผาเทิบ จังหวัดมุกดาหาร (ภาพจาก : อุทยานแห่งชาติภูผาเทิบ)

แหล่งธรรมชาติประเภทธรณีฐานและภูมิลักษณะวรรณที่ได้รับการประเมินในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ แบ่งออกเป็น ๖๘ แห่ง ได้แก่ ภาคเหนือ ๑๕ แห่ง ภาคกลาง ๗ แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓๖ แห่ง ภาคตะวันตก ๑ แห่ง ภาคตะวันออก ๒ แห่ง และภาคใต้ ๗ แห่ง โดยมีแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ ๑๕ แห่ง และแหล่งธรรมชาติของท้องถิ่น ๕๓ แห่ง (ตารางที่ ๑)

ตารางที่ ๑ จำนวนแหล่งธรรมชาติประเภทธรณีฐานและภูมิลักษณะวรรณที่ได้รับการประเมิน

จำนวนแหล่งธรรมชาติ (แห่ง)			
ภูมิภาคในประเทศไทย	แหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์	แหล่งธรรมชาติของท้องถิ่น	รวม
ภาคเหนือ	๕	๑๐	๑๕
ภาคกลาง	-	๗	๗
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗	๒๙	๓๖
ภาคตะวันตก	-	๑	๑
ภาคตะวันออก	-	๒	๒
ภาคใต้	๓	๔	๗
	๑๕	๕๓	๖๘

หมายเหตุ การแบ่งภูมิภาคในประเทศไทย อ้างอิงจากสำนักงานราชบัณฑิตยสภา

ผลการประเมินแหล่งธรรมชาติประเภทธรณีฐานและภูมิลักษณะวรรณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ จำนวน ๖๘ แห่ง (ตารางที่ ๑) พบว่า

●	ระดับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี	มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง ๑.๐๐ – ๑.๖๖	๖๘ แห่ง
●	ระดับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง	มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง ๑.๖๗ – ๒.๓๓	๐ แห่ง
●	ระดับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต่ำ (ผลกระทบสูง)	มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง ๒.๓๔ – ๓.๐๐	๐ แห่ง

ตารางที่ ๒ ผลการประเมินตามเกณฑ์การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติประเภทธรณีฐานและภูมิลักษณะวรรณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗

ที่	ชื่อแหล่ง	จังหวัด	หน่วยงานผู้ดูแลแหล่งธรรมชาติ	คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ				ผลรวม	ระดับ
				(๑) คุณค่า	(๒) สิ่งแวดล้อม	(๓) ภูมิสถาปัตยกรรม	(๔) การจัดการ		
ภาคเหนือ									
๑	ผาวังซู้	เชียงใหม่	องค์การบริหารส่วนตำบลฮอด	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๒	ผาจอ (ผาซ่อ)	เชียงใหม่	อุทยานแห่งชาติแม่วาง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๓	ออบหลวง	เชียงใหม่	อุทยานแห่งชาติออบหลวง	๑.๐๐	๑.๒๗	๑.๐๐	๑.๔๐	๑.๒๓	ดี

ที่	ชื่อแหล่ง	จังหวัด	หน่วยงานผู้ดูแลแหล่งธรรมชาติ	คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ				ผลรวม	ระดับ
				(๑) คุณค่า คุณค่า	(๒) สิ่งแวดล้อม	(๓) ภูมิสถาปัตยกรรม	(๔) การจัดการ		
๔	ออบขานออบไฮ-	เชียงใหม่	อุทยานแห่งชาติออบขาน	๒.๐๐	๑.๑๖	๑.๕๐	๑.๐๐	๑.๒๗	ดี
๕	ลานหินบ้านแป้น	แพร่	เทศบาลตำบลเวียงต้า	๒.๐๐	๑.๕๘	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๕๑	ดี
๖	แพะเมืองผี	แพร่	วนอุทยานแพะเมืองผี	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๗	ภูเขาหินปะการัง	แพร่	อุทยานแห่งชาติดอยผาหลวง	๑.๓๘	๑.๓๑	๑.๕๐	๑.๐๐	๑.๓๑	ดี
๘	เจดีย์ดิน	น่าน	องค์การบริหารส่วนตำบลสถาน	๒.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๘	ดี
๙	โปดหมาผี	น่าน	องค์การบริหารส่วนตำบลสถาน	๒.๐๐	๑.๐๙	๑.๒๕	๑.๐๐	๑.๑๘	ดี
๑๐	ผาหน่อ	น่าน	อุทยานแห่งชาติแม่จรม	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๑	เสาดินฮ่อมจอม- หรือ เสาดินนาน้อย	น่าน	อุทยานแห่งชาติศรีน่าน	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๒	ผิงต้า	พะเยา	เทศบาลตำบลเชียงม่วน	๑.๖๓	๑.๔๖	๑.๕๐	๑.๖๗	๑.๔๙	ดี
๑๓	หล่มภูเขียว	ลำปาง	อุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท	๑.๓๘	๑.๐๐	๑.๒๕	๑.๐๐	๑.๐๖	ดี
๑๔	ภูเขาไฟดอยผาคอก หินฟู และภูเขาไฟ จำป่าแดด	ลำปาง	อุทยานแห่งชาติเขาลำดวน	๒.๐๐	๑.๔๕	๑.๒๕	๒.๒๐	๑.๕๙	ดี
๑๕	บ่อเหล็กน้ำพี้	อุตรดิตถ์	องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำพี้	๒.๐๐	๑.๔๘	๑.๒๕	๑.๒๐	๑.๔๖	ดี
ภาคกลาง									
๑๖	บ่อเกลือพันปี	พิษณุโลก	องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อโพธิ์	๑.๐๐	๑.๒๕	๑.๐๐	๐.๐๐	๑.๒๐	ดี
๑๗	ผาประตู่เมือง	พิษณุโลก	องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อโพธิ์	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๘	หมอนหินซ้อน	พิษณุโลก	อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๙	ลานหินแตก	พิษณุโลก	อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๒๐	ลานหินปุ่ม	พิษณุโลก	อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๒๑	ซุ้มประตูผาเมือง	พิษณุโลก	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูซัด	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๒๒	หุบป่าตาด	อุทัยธานี	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าถ้ำประทุน	๑.๓๘	๑.๐๐	๑.๕๐	๑.๒๐	๑.๑๑	ดี
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ									
๒๓	สวนหินผางาม (ขุนหมิงเมืองเลย)	เลย	องค์การบริหารส่วนตำบลบวนพุ	๑.๖๓	๑.๓๐	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๒๘	ดี
๒๔	รอยตีนไดโนเสาร์ ภูหลวง	เลย	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง	๑.๓๘	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๕	ดี
๒๕	ลานพระศรี นครินทร์ (องค์พระ พุทธเมตตา)	เลย	อุทยานแห่งชาติภูกระดึง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๒๖	หินกวยหล่อ	เลย	อุทยานแห่งชาติภูสวนทราย	๑.๗๕	๑.๐๔	๑.๐๐	๑.๖๐	๑.๑๕	ดี
๒๗	หินสี่ทิศ	เลย	อุทยานแห่งชาติภูสวนทราย	๑.๗๕	๑.๐๔	๑.๐๐	๑.๖๐	๑.๑๕	ดี
๒๘	รอยตีนไดโนเสาร์ ภูแฝก	กาฬสินธุ์	วนอุทยานแห่งชาติภูแฝก	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๕๐	๑.๒๐	๑.๐๘	ดี
๒๙	ถ้ำเข่งเม่ง	กาฬสินธุ์	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูสีฐาน	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๓๐	สะพานหิน (ภูผาผึ้ง)	กาฬสินธุ์	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูสีฐาน	๑.๖๓	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๕	ดี

ที่	ชื่อแหล่ง	จังหวัด	หน่วยงานผู้ดูแลแหล่งธรรมชาติ	คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ				ผลรวม	ระดับ
				(๑) คุณค่า	(๒) สิ่งแวดล้อม	(๓) ภูมิสถาปัตย์	(๔) การจัดการ		
๓๑	สุสานไดโนเสาร์ ภูเก้า	กาฬสินธุ์	พิพิธภัณฑสถานธรรมชาติ	๑.๐๐	๑.๐๔	๑.๕๐	๑.๐๐	๑.๐๙	ดี
๓๒	หินช้างสี	ขอนแก่น	อุทยานแห่งชาติน้ำพอง	๑.๐๐	๑.๐๗	๑.๕๐	๑.๐๐	๑.๑๑	ดี
๓๓	คำโพน	ขอนแก่น	อุทยานแห่งชาติน้ำพอง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๓๔	รอยตีนไดโนเสาร์ ภูเวียง	ขอนแก่น	อุทยานแห่งชาติภูเวียง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๓๕	ป่าหินงาม (ชัยภูมิ)	ชัยภูมิ	อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม	๑.๐๐	๑.๑๓	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๙	ดี
๓๖	ประตูโขลง หรือ ซุ้ม ประตูหินธรรมชาติ	ชัยภูมิ	อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา	๑.๓๘	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๓	ดี
๓๗	ป่าหินปราสาท	ชัยภูมิ	อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา	๑.๓๘	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๐๕	ดี
๓๘	ผาหัวนาค	ชัยภูมิ	อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา	๑.๐๐	๑.๒๗	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๙	ดี
๓๙	มอหินขาว	ชัยภูมิ	อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา	๑.๖๓	๑.๔๓	๒.๒๕	๒.๒๐	๑.๖๓	ดี
๔๐	ถ้ำนาคิ	นครพนม		๑.๐๐	๑.๐๙	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๖	ดี
๔๑	ดานสาวคอย	นครพนม	อุทยานแห่งชาติภูผายล	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๔๒	ถ้ำนาคา	บึงกาฬ	อุทยานแห่งชาติภูถ้ำกา	๑.๐๐	๑.๐๙	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๖	ดี
๔๓	ภูถ้ำกา	บึงกาฬ	อุทยานแห่งชาติภูถ้ำกา	๑.๐๐	๑.๐๙	๑.๒๕	๑.๐๐	๑.๑๐	ดี
๔๔	ภูสิงห์ (หินสาม วาฬ)	บึงกาฬ	ศูนย์จัดการกลุ่มป่าสงวนแห่งชาติ ที่ ๑๕๕	๑.๓๘	๑.๑๒	๑.๗๕	๑.๐๐	๑.๒๓	ดี
๔๕	หินร่อง (มหาสารคาม)	มหาสารคาม	องค์การบริหารส่วนตำบลดอน กลาง	๑.๓๘	๑.๓๑	๑.๒๕	๒.๐๐	๑.๓๘	ดี
๔๖	ภูผาเทิบ	มุกดาหาร	อุทยานแห่งชาติภูผาเทิบ	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๔๗	ผาอุรุ	มุกดาหาร	อุทยานแห่งชาติภูผาเทิบ	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๔๘	เต่าหิน	มุกดาหาร	อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๔๙	หินสามต่าง	หนองบัวลำภู	อุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ	๑.๐๐	๑.๑๓	๑.๐๐	๑.๖๐	๑.๑๕	ดี
๕๐	หอนางอุสา	อุดรธานี	อุทยานประวัติศาสตร์ ภูพระ บาท	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๕๑	ภูหินต่าง	อุบลราชธานี	อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย	๑.๓๘	๑.๔๑	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๓๐	ดี
๕๒	หินเต่าชม พระจันทร์	อุบลราชธานี	อุทยานแห่งชาติผาแต้ม	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๕๓	เสาเฉลียงใหญ่/ เสาเฉลียงยักษ์	อุบลราชธานี	อุทยานแห่งชาติผาแต้ม	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๕๔	เสาเฉลียง/เสา เฉลียงเล็ก	อุบลราชธานี	อุทยานแห่งชาติผาแต้ม	๒.๒๕	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๒	ดี
๕๕	เสาเฉลียงคู่	อุบลราชธานี	อุทยานแห่งชาติผาแต้ม	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๕๖	ผาแต้ม	อุบลราชธานี	อุทยานแห่งชาติผาแต้ม	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๕๗	เสาเฉลียงผาลอง	อุบลราชธานี	วนอุทยานน้ำตกผาลอง	๑.๐๐	๑.๔๓	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๐	ดี
๕๘	เสาเฉลียงหม้อหิน	อุบลราชธานี	วนอุทยานน้ำตกผาลอง	๑.๐๐	๑.๔๓	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๐	ดี
ภาคตะวันตก									

ที่	ชื่อแหล่ง	จังหวัด	หน่วยงานผู้ดูแลแหล่งธรรมชาติ	คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ				ผลรวม	ระดับ
				(๑) คุณค่า	(๒) สิ่งแวดล้อม	(๓) ภูมิสถาปัตย์	(๔) การจัดการ		
๕๙	สะพานหิน ธรรมชาติ	ตาก	อุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช	๒.๓๘	๑.๓๙	๑.๒๕	๑.๐๐	๑.๔๖	ดี
ภาคตะวันออก									
๖๐	หินเทียนยอด เขาคิชฌกูฏ / เขา พระบาทพลวง	จันทบุรี	อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ	๑.๐๐	๑.๐๔	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๓	ดี
๖๑	หินเจดีย์สมอง	ปราจีนบุรี	อุทยานแห่งชาติปางสีดา	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
ภาคใต้									
๖๒	ซุ้มหินชายฝั่ง หาดผาแดง	ชุมพร	เทศบาลตำบลหาดทรายรี	๑.๗๕	๑.๔๙	๑.๐๐	๑.๕๐	๑.๔๕	ดี
๖๓	เขาพิงกัน	พังงา	อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา	๑.๓๘	๑.๐๔	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๖	ดี
๖๔	เขาตะปู หรือ เขา ตาปู	พังงา	อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๖๕	เขตข้ามกาลเวลา เขาโต๊ะหยง	สตูล	อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา	๑.๐๐	๑.๐๙	๑.๒๕	๑.๐๐	๑.๐๙	ดี
๖๖	ปราสาทหินพันยอด	สตูล	อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา	๑.๐๐	๑.๐๙	๑.๒๕	๑.๐๐	๑.๐๙	ดี
๖๗	เขาสามเกลอ หรือ กัณฑ์เมืองไทย	สุราษฎร์ธานี	อุทยานแห่งชาติเขาสก	๑.๘๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๖๘	ทะเลใน	สุราษฎร์ธานี	อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง	๑.๐๐	๑.๒๑	๑.๒๕	๑.๐๐	๑.๒๖	ดี

คำอธิบายตารางที่ ๒

- การแบ่งภูมิภาคในประเทศไทย อ้างอิงจากสำนักงานราชบัณฑิตยสภา
- คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ แบ่งเป็น ๔ ด้าน ได้แก่
 - ด้านคุณค่าทางวิชาการและคุณค่าการใช้ประโยชน์ด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้
 - ด้านองค์ประกอบของระบบนิเวศ/สิ่งแวดล้อม
 - ด้านองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรม
 - ด้านการบริหารจัดการ
- ผลรวม คือ คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบรวมกัน
- ระดับคือ ระดับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแบ่งได้เป็น ๓ ระดับ คือ ดี ปานกลาง และต่ำ
- แหล่งธรรมชาติ** : แหล่งธรรมชาติอันควรรักษา ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ เรื่อง การประกาศแหล่งธรรมชาติอันควรรักษาเนื่องในปีแห่งการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน ๒๖๓ แห่ง

สถานภาพแหล่งธรรมชาติประเภทธรณีสัณฐานและภูมิลักษณะวรรณ

แหล่งธรรมชาติประเภทธรณีสัณฐานและภูมิลักษณะวรรณ มีกระจายอยู่ทุกภูมิภาค บางแหล่งธรรมชาติมีบริเวณกว้าง บางแห่งปรากฏเพียงตำแหน่ง ซึ่งพื้นที่ธรณีสัณฐานมีลักษณะแปลกและโดดเด่นสมควรที่จะต้องอนุรักษ์ไว้ โดยความสำคัญของธรณีสัณฐานวิทยาและภูมิลักษณะวรรณ เป็นแหล่งศึกษาและค้นคว้าถึงกระบวนการกำเนิด และการพัฒนาตลอดจนความเปลี่ยนแปลงที่ประสบในปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการป้องกันไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดขึ้นอย่างรุนแรง แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงของสภาพสิ่งแวดล้อมโดยรอบของพื้นที่ทำให้ธรณีสัณฐานเสื่อมโทรมลงได้ โดยเฉพาะโครงสร้างที่ไม่แข็งแรงจึงเสี่ยงต่อการสึกกร่อนหักพัง โดยเกิดจากสาเหตุการเปลี่ยนแปลง ได้แก่

๑. การเปลี่ยนแปลงจากธรรมชาติ

การเปลี่ยนแปลงสภาพของพื้นที่แหล่งธรรมชาติประเภทธรณีสัณฐานฯ ขึ้นอยู่กับสภาพของโครงสร้างองค์ประกอบ และการสึกกร่อนผุพังตามธรรมชาติหรือจากตัวกระทำตามธรรมชาติ ได้แก่ น้ำและลม โดยธรณีสัณฐานที่มีองค์ประกอบเป็นหินแกรนิตจะแข็งแรงและถูกทำลายได้ยากกว่าธรณีสัณฐานที่มีองค์ประกอบเป็นหินดินดานและหินทราย และธรณีสัณฐานที่ตั้งอยู่ในที่โล่งหรือตั้งอยู่บริเวณหน้าผาและเชิงเขาจะถูกเปลี่ยนสภาพได้ง่ายกว่าที่ตั้งอยู่ในหุบเขา ในถ้ำ หรือบริเวณที่มีต้นไม้หรือพืชที่เป็นแนวกันลมฝนได้ อย่างไรก็ตามการผุพังตามธรรมชาตินั้นเป็นไปอย่างช้า ๆ ค่อยเป็นค่อยไป นอกจากจะเกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น พายุ น้ำหลาก และโคลนถล่ม เป็นต้น จึงจะมีการพังทลายอย่างรวดเร็วและรุนแรง ทำให้ธรณีสัณฐานเสียหายหรือเปลี่ยนรูปไปได้

๒. การเปลี่ยนแปลงจากมนุษย์

แหล่งธรรมชาติประเภทธรณีสัณฐานและภูมิลักษณะวรรณมีอายุการกำเนิดจากหลายพันปี โดยที่ยังคงรูปเดิมและอาจมีการเปลี่ยนแปลงสึกกร่อนเพียงเล็กน้อย แต่เมื่อมีกิจกรรมของมนุษย์มาเกี่ยวข้อง มักทำให้เกิดการทำลายหรือเปลี่ยนสภาพอย่างรวดเร็ว โดยอาจเกิดมาจาก

- ❖ การท่องเที่ยว จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ ซึ่งอาจมีจำนวนมากเกินศักยภาพการรองรับของพื้นที่แล้ว ยังเกิดจากความมั่งง่ายของนักท่องเที่ยว เช่น ขูด ขีด แกะ หัก ดึง หรือเขียนข้อความบนหิน หรือเก็บชิ้นส่วนกลับไป เป็นต้น ทำให้เกิดร่องรอยและธรณีสัณฐานเสื่อมโทรมลง

- ❖ โครงการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การทำเหมืองแร่ การสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ อาทิ รถไฟ ถนน สะพาน ข้ามขนาดใหญ่ ท่าเรือ ท่าอากาศยาน เป็นต้น ซึ่งผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรมในช่วงก่อสร้าง เช่น การสั่นสะเทือนจากการระเบิดหิน การขุดเจาะเพื่อทำฐานราก เป็นต้น รวมทั้ง ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรมในช่วงดำเนินการ เช่น การขุดทำเหมือง การระเบิดหินเพื่อทำเหมือง การสั่นสะเทือนจากการวิ่งของรถบรรทุกขนาดใหญ่ การสั่นสะเทือนจากการขึ้นลงของเครื่องบิน เป็นต้น

- ❖ การก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณโดยรอบพื้นที่ จากการก่อสร้างเพื่อปรับแต่งพื้นที่และบริการ เช่น การสร้างถนน ลานจอดรถ ร้านค้า และร้านอาหาร เป็นต้น ซึ่งการก่อสร้างอาจจะส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์และสุนทรียภาพของสิ่งแวดล้อมโดยรอบของแหล่งธรรมชาติประเภทธรณีสัณฐานฯ ดังนั้นจึงควรมีการจัดการให้เป็นไปอย่างเหมาะสม นอกจากนี้การก่อสร้างบริเวณพื้นที่แหล่งธรรมชาติฯ จะทำให้เกิดมลพิษ และแรงสั่นสะเทือนที่อาจจะส่งผลเสียต่อธรณีสัณฐานได้

ผลการประเมินแหล่งธรรมชาติประเภทภูเขา

แหล่งธรรมชาติประเภทภูเขา (จากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

หมายถึง เนินที่สูงขึ้นไป เป็นจอมเด่น หรือเป็นเขาขนาดใหญ่และสูง โดยแต่ละภาคมักมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันเช่น ภาคเหนือจะเรียก “ดอย” ภาคอีสานจะเรียกว่า “ภู” ส่วนภาคใต้จะเรียกว่า “เขา”

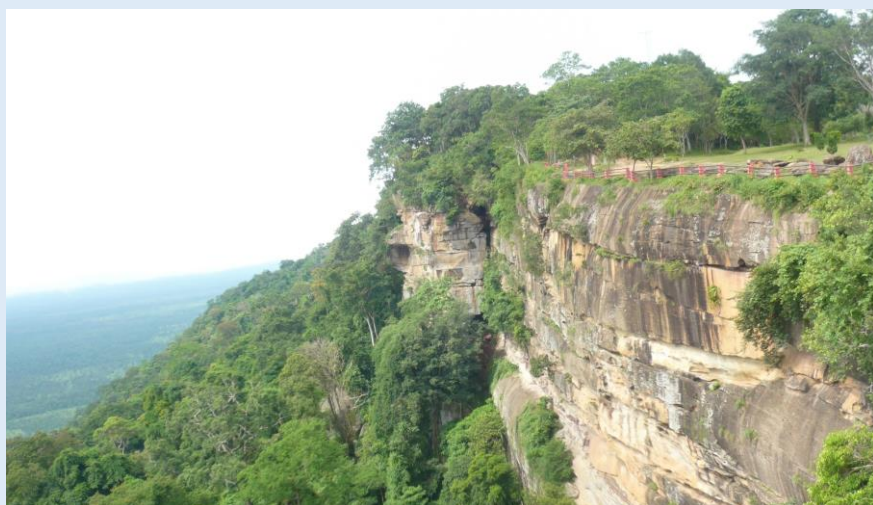

เกณฑ์การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติประเภทภูเขา มี ๔ ด้าน รวม ๓๒ ปัจจัยชี้วัด แบ่งเป็น

๑. ด้านองค์ประกอบของระบบนิเวศ/สิ่งแวดล้อม (๑๗ ปัจจัยชี้วัด)
๒. ด้านองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรม (๔ ปัจจัยชี้วัด)
๓. ด้านผลผลิตจากการบริการสิ่งแวดล้อมของแหล่งภูเขา (๕ ปัจจัยชี้วัด)
๔. ด้านการบริหารจัดการ (๖ ปัจจัยชี้วัด)

ดอยหลวงเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ (ภาพจาก : เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว)

ผามออีแดง จังหวัดศรีสะเกษ (ภาพจาก : อุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร)

แหล่งธรรมชาติประเภทภูเขาที่ได้รับการประเมินในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ แบ่งออกเป็น ๖๖ แห่ง ได้แก่ ภาคเหนือ ๑๕ แห่ง ภาคกลาง ๖ แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๒๒ แห่ง ภาคตะวันตก ๙ แห่ง ภาคตะวันออก ๓ แห่ง และภาคใต้ ๑๑ แห่ง โดยมีแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ ๒๕ แห่ง และแหล่งธรรมชาติของท้องถิ่น ๔๑ แห่ง (ตารางที่ ๓)

ตารางที่ ๓ จำนวนแหล่งธรรมชาติประเภทภูเขาที่ได้รับการประเมิน

จำนวนแหล่งธรรมชาติ (แห่ง)			
ภูมิภาคในประเทศไทย	แหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์	แหล่งธรรมชาติของท้องถิ่น	รวม
ภาคเหนือ	-	๑๕	๑๕
ภาคกลาง	๒	๔	๖
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๓	๙	๒๒
ภาคตะวันตก	๔	๕	๙
ภาคตะวันออก	๑	๒	๓
ภาคใต้	๕	๖	๑๑
	๒๕	๔๑	๖๖

หมายเหตุ การแบ่งภูมิภาคในประเทศไทย อ้างอิงจากสำนักงานราชบัณฑิตยสภา

ผลการประเมินแหล่งธรรมชาติประเภทภูเขา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ จำนวน ๖๖ แห่ง (ตารางที่ ๓) พบว่า

●	ระดับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี	มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง ๑.๐๐ – ๑.๖๖	๖๕ แห่ง
●	ระดับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง	มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง ๑.๖๗ – ๒.๓๓	๑ แห่ง
●	ระดับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต่ำ (ผลกระทบสูง)	มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง ๒.๓๔ – ๓.๐๐	๐ แห่ง

ตารางที่ ๔ ผลการประเมินตามเกณฑ์การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติประเภทภูเขา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗

ที่	ชื่อแหล่ง	จังหวัด	หน่วยงานผู้ดูแลแหล่งธรรมชาติ	คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ				ผลรวม	ระดับ
				(๑) สิ่งแวดล้อม	(๒) ภูมิสถาปัตยกรรม	(๓) ผลผลิต	(๔) การจัดการ		
ภาคเหนือ									
๑	ดอยหลวงเชียงดาว	เชียงใหม่	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว	๑.๒๘	๑.๒๕	๑.๓๒	๑.๕๙	๑.๓๒	ดี
๒	ดอยปุย	เชียงใหม่	อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย	๑.๑๖	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๑	ดี
๓	กิ่วแม่ปาน	เชียงใหม่	อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	๑.๐๔	๑.๒๕	๑.๐๙	๑.๑๘	๑.๐๘	ดี
๔	ดอยผ้าห่มปก หรือ ดอยฟ้าห่มปก	เชียงใหม่	อุทยานแห่งชาติดอยผ้าห่มปก	๑.๒๙	๑.๐๐	๑.๓๒	๑.๕๓	๑.๓๐	ดี

ที่	ชื่อแหล่ง	จังหวัด	หน่วยงานผู้ดูแลแหล่งธรรมชาติ	คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ				ผลรวม	ระดับ
				(๑) สิ่งแวดล้อม	(๒) ภูมิสถาปัตย์	(๓) ผลผลิต	(๔) การจัดการ		
๕	ดอยหัวเสือ	เชียงใหม่	อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	๑.๐๔	๑.๐๐	๑.๒๓	๑.๑๘	๑.๐๘	ดี
๖	ดอยอ่างขาง	เชียงใหม่	อุทยานแห่งชาติดอยผ้าห่มปก	๑.๒๙	๑.๕๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๓	ดี
๗	ดอยอ่างกาหลวง	เชียงใหม่	อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๘	ถ้ำผาปู่	เชียงราย	ป่าสงวนแห่งชาติป่าโคกภูเหล็ก	๑.๓๑	๑.๒๕	๑.๒๓	๑.๒๔	๑.๒๘	ดี
๙	ดอยแม่สลอง	เชียงราย	ป่าสงวนแห่งชาติป่าน้ำแม่คำ ป่าน้ำแม่สลอง และป่าน้ำแม่จันฝั่งซ้าย	๑.๖๐	๒.๐๐	๑.๒๓	๑.๔๑	๑.๕๕	ดี
๑๐	ดอยตุง	เชียงราย	ป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยนางนอน	๑.๓๑	๑.๒๕	๑.๒๓	๑.๒๔	๑.๒๘	ดี
๑๑	ผาซู้	น่าน	อุทยานแห่งชาติศรีน่าน	๑.๐๙	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๖	ดี
๑๒	ดอยเสมอดาว/ผาหัวสิงห์	น่าน	อุทยานแห่งชาติศรีน่าน	๑.๐๙	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๖	ดี
๑๓	ดอยขุนสถาน/ดอยแม่จอก	น่าน	อุทยานแห่งชาติขุนสถาน	๑.๑๔	๑.๒๕	๑.๒๓	๑.๐๐	๑.๑๕	ดี
๑๔	ดอยขุนตาล	ลำพูน	อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล	๑.๒๐	๑.๐๐	๑.๐๙	๑.๐๖	๑.๑๕	ดี
๑๕	ภูสอยดาว	อุดรดิตถ์	อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
ภาคกลาง									
๑๖	เขาโมโกจู	กำแพงเพชร	อุทยานแห่งชาติแม่วงก์	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๘	๑.๐๒	ดี
๑๗	เขาสน	กำแพงเพชร	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสนามเพรียง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๓	๑.๕๓	๑.๑๑	ดี
๑๘	เขาเพิ่ม	นครนายก	องค์การบริหารส่วนตำบลเขาเพิ่ม	๑.๑๐	๑.๗๕	๑.๔๕	๑.๐๐	๑.๑๙	ดี
๑๙	ยอดเขาหลวง	สุโขทัย	อุทยานแห่งชาติรามคำแหง	๑.๑๙	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๓	ดี
๒๐	ยอดเขาเทวดา-ทะเลหมอก	สุพรรณบุรี	อุทยานแห่งชาติพุเตย	๑.๑๒	๑.๒๕	๑.๗๗	๑.๑๘	๑.๒๓	ดี
๒๑	เขาม้องชัย	อุทัยธานี	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำประทุน	๑.๓๘	๑.๒๕	๑.๗๗	๑.๒๔	๑.๔๑	ดี
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ									
๒๒	ภูหลวง	เลย	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง	๑.๕๐	๑.๕๐	๑.๐๐	๑.๓๕	๑.๓๑	ดี
๒๓	ภูสวนทราย	เลย	อุทยานแห่งชาติภูสวนทราย	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๓	๑.๒๙	๑.๐๖	ดี
๒๔	ภูเรือ	เลย	อุทยานแห่งชาติภูเรือ	๑.๒๔	๑.๐๐	๑.๔๕	๑.๐๐	๑.๒๓	ดี
๒๕	ภูกระดึง	เลย	อุทยานแห่งชาติภูกระดึง	๑.๐๐	๑.๒๕	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๒	ดี
๒๖	ภูสิงห์ (กาฬสินธุ์)	กาฬสินธุ์	เทศบาลตำบลภูสิงห์	๑.๑๙	๑.๒๕	๑.๐๙	๑.๕๓	๑.๒๒	ดี
๒๗	ภูผาผึ้ง (สพานหิน)	กาฬสินธุ์	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูสีฐาน	๑.๐๔	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๒	๑.๐๔	ดี
๒๘	ผานกเค้า	ขอนแก่น	อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน	๑.๔๙	๑.๕๐	๑.๔๕	๑.๔๑	๑.๔๘	ดี
๒๙	ภูผาม่าน	ขอนแก่น	อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน	๑.๔๙	๑.๕๐	๑.๔๕	๑.๔๑	๑.๔๘	ดี
๓๐	เขาพนมโดม (ป่าหินงาม)	ชัยภูมิ	อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม	๑.๑๓	๑.๐๐	๑.๓๒	๑.๗๑	๑.๒๑	ดี
๓๑	ผาเกิ้ง (ชัยภูมิ)	ชัยภูมิ	อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา	๑.๒๘	๑.๕๐	๑.๐๐	๑.๓๕	๑.๒๖	ดี
๓๒	ผาพ่อเมือง-ทุ่งบัวสวรรค์	ชัยภูมิ	อุทยานแห่งชาติไทรทอง	๑.๐๙	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๖	ดี
๓๓	ภูลังกา	บึงกาฬ	อุทยานแห่งชาติภูลังกา	๑.๓๙	๒.๐๐	๑.๗๗	๑.๐๐	๑.๔๕	ดี

ที่	ชื่อแหล่ง	จังหวัด	หน่วยงานผู้ดูแลแหล่งธรรมชาติ	คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ				ผลรวม	ระดับ
				(๑) สิ่งแวดล้อม	(๒) ภูมิสถาปัตย์	(๓) ผลผลิต	(๔) การจัดการ		
๓๔	ภูกระโดง	บุรีรัมย์	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าภูเขาไฟกระโดง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๓๕	ภูพนมรุ้ง	บุรีรัมย์	ป่าสวนแห่งชาติป่าเขาพนมรุ้ง	๑.๒๕	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๕	ดี
๓๖	ภูถ้ำพระ (มุกดาหาร)	มุกดาหาร	อุทยานแห่งชาติภูผาเทิบ	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๓๗	ภูผาเทิบ	มุกดาหาร	อุทยานแห่งชาติภูผาเทิบ	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๒.๖๕	๑.๐๐	ดี
๓๘	ภูถ้ำพระ (ยโสธร)	ยโสธร	องค์การบริหารส่วนตำบลค่าน้ำสร้าง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๓๙	ผาน้ำย้อย	ร้อยเอ็ด	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาน้ำทิพย์	๑.๐๐	๑.๕๐	๑.๒๓	๑.๐๐	๑.๐๗	ดี
๔๐	ผามออีแดง	ศรีสะเกษ	อุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๓	๑.๐๐	๑.๐๓	ดี
๔๑	ภูผาเหล็ก	สกลนคร	อุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก	๑.๑๓	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๙	ดี
๔๒	ภูผายล	สกลนคร	อุทยานแห่งชาติภูผายล	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๔๓	ภูผาแต้ม	อุบลราชธานี	อุทยานแห่งชาติผาแต้ม	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
ภาคตะวันตก									
๔๔	เขาวังเพชรบุรี /อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี	เพชรบุรี	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครคีรี	๑.๐๐	๑.๒๕	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๒	ดี
๔๕	เขาเจ้าลาย	เพชรบุรี	วนอุทยานเขานางพันธุรัต	๑.๐๓	๑.๐๐	๑.๒๓	๑.๓๕	๑.๐๙	ดี
๔๖	เขาขาด/ช่องเขาขาด/ช่องไพนรก	กาญจนบุรี	กองการเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานทหารพัฒนา หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๔๗	เขาถ้ำเสือ/เขาวัดถ้ำเสือ	กาญจนบุรี	องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงชุม	๑.๑๔	๑.๐๐	๑.๒๓	๑.๔๑	๑.๑๘	ดี
๔๘	เขาช้างเผือก	กาญจนบุรี	อุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ	๑.๑๔	๑.๐๐	๑.๒๓	๑.๔๑	๑.๑๗	ดี
๔๙	ดอยหัวมด	ตาก	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง	๑.๒๓	๑.๐๐	๑.๐๙	๑.๒๔	๑.๑๙	ดี
๕๐	เขาเต่า	ประจวบคีรีขันธ์	เทศบาลเมืองหัวหิน	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๕๑	เขากะโหลก	ประจวบคีรีขันธ์	วนอุทยานท้าวโกษา	๑.๐๕	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๓	ดี
๕๒	เขาเง	ราชบุรี	เทศบาลตำบลเขาเง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
ภาคตะวันออก									
๕๓	เขาวง	จันทบุรี	อุทยานแห่งชาติเขาชะเมาเขา-วัง	๑.๑๔	๑.๐๐	๑.๒๙	๑.๓๕	๑.๑๗	ดี
๕๔	เขาหินซ้อน	ฉะเชิงเทรา	สวนรุกขชาติสมเด็จพระปิ่นเกล้า (สวนพฤกษศาสตร์เขาหินซ้อน)	๑.๐๕	๑.๐๐	๑.๐๙	๑.๑๘	๑.๐๖	ดี
๕๕	เขายายดา	ระยอง	องค์การบริหารส่วนตำบลตะพง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๙	๒.๑๘	๑.๑๔	ดี
ภาคใต้									
๕๖	เขาพลู (ชุมพร)	ชุมพร	องค์การบริหารส่วนตำบลสวนแดง	๑.๑๐	๑.๗๕	๑.๐๐	๑.๐๖	๑.๑๓	ดี
๕๗	เขาเหมน หรือ "เขาพระสุเมรุ"	นครศรีธรรมราช	อุทยานแห่งชาติน้ำตกโยง	๑.๐๔	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๓	ดี
๕๘	เขาพลายดำ	นครศรีธรรมราช	ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่านครศรีธรรมราช	๑.๑๔	๑.๐๐	๑.๙๑	๑.๗๖	๑.๓๑	ดี
๕๙	เขาอกทะลุ	พัทลุง	เทศบาลเมืองพัทลุง	๑.๐๐	๑.๒๕	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๒	ดี

ที่	ชื่อแหล่ง	จังหวัด	หน่วยงานผู้ดูแลแหล่งธรรมชาติ	คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ				ผลรวม	ระดับ
				(๑) สิ่งแวดล้อม	(๒) ภูมิสถาปัตย์	(๓) ผลผลิต	(๔) การจัดการ		
๖๐	เขารัง/เขาหลัง	ภูเก็ต	เทศบาลนครภูเก็ต	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๖๑	แหลมพรหมเทพ	ภูเก็ต	เทศบาลตำบลราไวย์	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๖๒	เขาดังกวน-เขาน้อย	สงขลา	เทศบาลนครสงขลา	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๖๓	เขาเก้าเส้ง/เขาเก้าแสน	สงขลา	เทศบาลเมืองเขารูปช้าง	๐.๐๐	๒.๐๐	๑.๗๑	๐.๐๐	๑.๘๐	ปานกลาง
๖๔	ผาชะโด	สตูล	อุทยานแห่งชาติตะรุเตา	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๖๕	ผาโต๊ะบู	สตูล	อุทยานแห่งชาติตะรุเตา	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๖๖	เขาสก	สุราษฎร์ธานี	อุทยานแห่งชาติเขาสก	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๐๐	ดี

คำอธิบายตารางที่ ๔

๑. การแบ่งภูมิภาคในประเทศไทย อ้างอิงจากสำนักงานราชบัณฑิตยสภา
๒. คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ แบ่งเป็น ๔ ด้าน ได้แก่
 - ๑) ด้านองค์ประกอบของระบบนิเวศ/สิ่งแวดล้อม
 - ๒) ด้านองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรม
 - ๓) ด้านผลผลิตจากการบริการสิ่งแวดล้อมของแหล่งภูเขา
 - ๔) ด้านการบริหารจัดการ
๓. ผลรวม คือ คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบรวมกัน
๔. ระดับคือ ระดับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแบ่งได้เป็น ๓ ระดับ คือ ดี ปานกลาง และต่ำ
๕. **ชื่อแหล่งธรรมชาติ** : แหล่งธรรมชาติอันควรรักษา ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ เรื่อง การประกาศแหล่งธรรมชาติอันควรรักษาเนื่องในปีแห่งการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน ๒๖๓ แห่ง

สถานภาพแหล่งธรรมชาติประเภทภูเขา

แหล่งธรรมชาติประเภทภูเขาเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่า ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางระบบนิเวศอันประกอบไปด้วยทรัพยากรกายภาพและชีวภาพ ได้แก่ ป่าไม้ และสัตว์ป่า ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำ ลำธาร และเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิต นอกจากนี้อาจพบแหล่งธรรมชาติประเภทอื่น ๆ ปรากฏอยู่ด้วย เช่น น้ำตก ถ้ำ และธรณีสัณฐานและภูมิลักษณะธรรมชาติ เป็นต้น ในปัจจุบันถูกทำลายหรือปรับสภาพเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ โดยมีสภาพปัญหา ได้แก่

๑. การเปลี่ยนแปลงจากธรรมชาติ

สภาพพื้นที่ของระบบนิเวศภูเขา หลายแห่งยังคงความเป็นธรรมชาติ และมีความสมบูรณ์สูง ไม่มีการรบกวนจากปัจจัยภายนอก เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยสำคัญของพืชพรรณ และสัตว์ป่า มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาก และเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญการเปลี่ยนแปลงของสภาพโดยธรรมชาติเป็นไปอย่างช้า ๆ นอกจากจะเกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ จึงจะมีการพังทลายอย่างรวดเร็วและรุนแรง เช่น พายุ น้ำหลาก และโคลนถล่ม เป็นต้น ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรอบของแหล่งธรรมชาติภูเขา

๒. การเปลี่ยนแปลงจากมนุษย์

❖ การท่องเที่ยว ที่เกินขีดการรองรับของแหล่งธรรมชาติ ส่งผลกระทบให้เกิดขยะ น้ำเสียในพื้นที่ การเพิ่มขึ้นของสิ่งอำนวยความสะดวกและที่พักของนักท่องเที่ยวในบริเวณโดยรอบ จากการก่อสร้างเพื่อปรับแต่งพื้นที่และบริการ เช่น การสร้างถนน ลานจอดรถ ร้านค้า และร้านอาหาร เป็นต้น ซึ่งการก่อสร้างอาจจะส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์และสุนทรียภาพของสิ่งแวดล้อมโดยรอบของแหล่งธรรมชาติ

❖ โครงการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การสร้างอ่างเก็บน้ำ เขื่อน การสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ อาทิ รถไฟ ถนน สะพานข้ามขนาดใหญ่ ทางยกระดับ เป็นต้น ซึ่งผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของภูเขาและส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศภูเขาเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยสำคัญของพืชพรรณ และสัตว์ป่า

❖ การเปลี่ยนแปลงสภาพของภูเขาเพื่อทำการเกษตรส่งผลกระทบต่อพื้นที่ป่าไม้ พืชพรรณ และสัตว์ป่า นอกจากนี้ ในฤดูแล้งจะพบปัญหาไฟป่ามากเพิ่มขึ้นในทุกปี ทำให้เกิดปัญหาหมอกควัน ฝุ่น PM ๒.๕ ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน

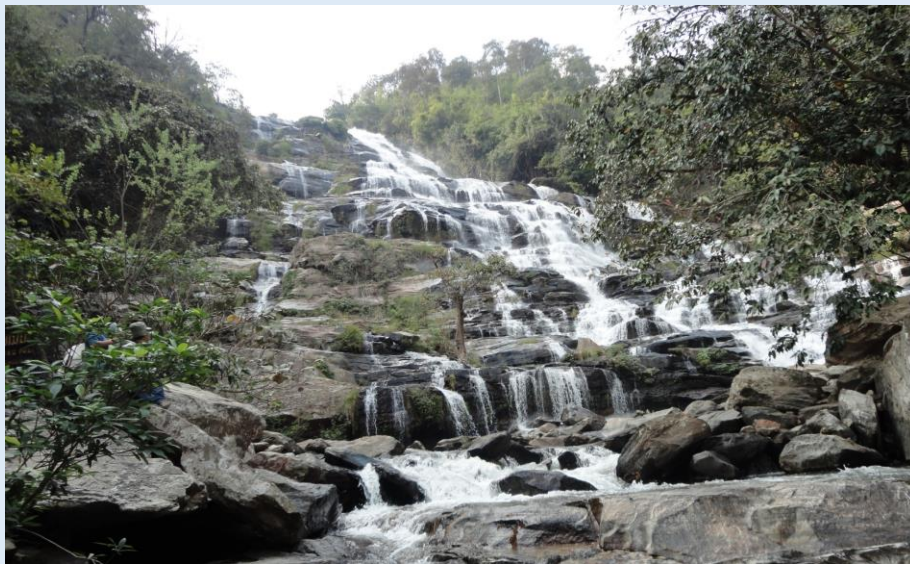
ผลการประเมินแหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตก

แหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตก หมายถึง ธารน้ำธรรมชาติ
ที่ไหลผ่านภูมิประเทศที่มีความลาดชันจากที่สูงไปที่ต่ำ

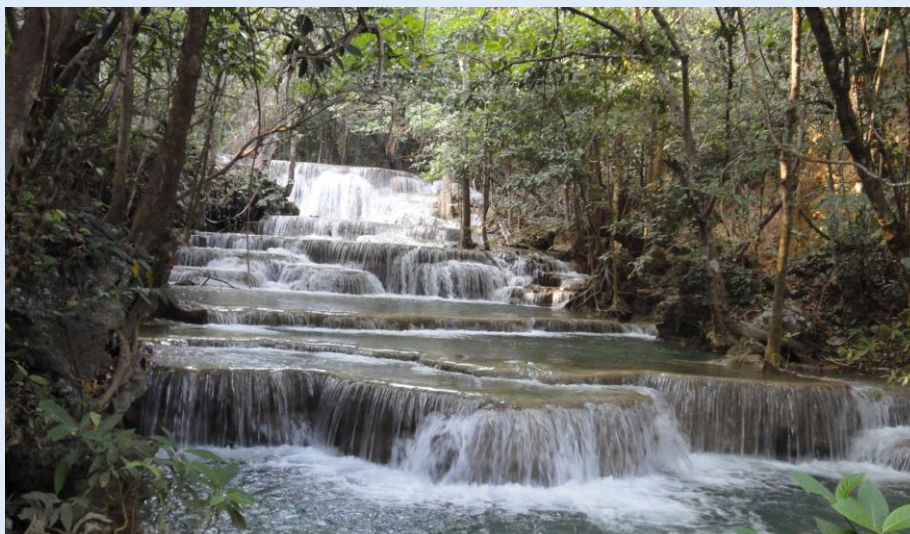

เกณฑ์การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตก มี ๔ ด้าน รวม ๓๑ ปัจจัยชี้วัด แบ่งเป็น

๑. ด้านองค์ประกอบของระบบนิเวศ/สิ่งแวดล้อม (๑๖ ปัจจัยชี้วัด)
๒. ด้านองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรม (๔ ปัจจัยชี้วัด)
๓. ด้านผลผลิตจากการบริการสิ่งแวดล้อมของแหล่งน้ำตก (๕ ปัจจัยชี้วัด)
๔. ด้านการบริหารจัดการ (๖ ปัจจัยชี้วัด)

น้ำตกแม่ยะ จังหวัดเชียงใหม่ (ภาพจาก : อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์)

น้ำตกห้วยแม่ขมิ้น จังหวัดกาญจนบุรี (ภาพจาก : อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์)

แหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตกที่ได้รับการประเมินในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ แบ่งออกเป็น ๑๔๔ แห่ง ได้แก่ ภาคเหนือ ๒๗ แห่ง ภาคกลาง ๑๙ แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓๕ แห่ง ภาคตะวันตก ๑๑ แห่ง ภาคตะวันออก ๙ แห่ง และภาคใต้ ๔๓ แห่ง โดยมีแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ ๗๕ แห่ง และแหล่งธรรมชาติของท้องถิ่น ๖๙ แห่ง (ตารางที่ ๕)

ตารางที่ ๕ จำนวนแหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตกที่ได้รับการประเมิน

จำนวนแหล่งธรรมชาติ (แห่ง)			
ภูมิภาคในประเทศไทย	แหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์	แหล่งธรรมชาติของท้องถิ่น	รวม
ภาคเหนือ	๑๕	๑๒	๒๗
ภาคกลาง	๑๕	๔	๑๙
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๒	๒๓	๓๕
ภาคตะวันตก	๙	๒	๑๑
ภาคตะวันออก	๕	๔	๙
ภาคใต้	๑๙	๒๔	๔๓
	๗๕	๖๙	๑๔๔

หมายเหตุ การแบ่งภูมิภาคในประเทศไทย อ้างอิงจากสำนักงานราชบัณฑิตยสภา

ผลการประเมินแหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตก ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ จำนวน ๑๔๔ แห่ง (ตารางที่ ๕) พบว่า

●	ระดับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี	มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง ๑.๐๐ – ๑.๖๖	๑๔๓ แห่ง
●	ระดับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง	มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง ๑.๖๗ – ๒.๓๓	๑ แห่ง
●	ระดับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต่ำ (ผลกระทบสูง)	มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง ๒.๓๔ – ๓.๐๐	๐ แห่ง

ตารางที่ ๖ ผลการประเมินตามเกณฑ์การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติ ประเภทน้ำตก ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗

ที่	ชื่อแหล่ง	จังหวัด	หน่วยงานผู้ดูแลแหล่งธรรมชาติ	คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ				ผลรวม	ระดับ
				(๑) สิ่งแวดล้อม	(๒) ภูมิสถาปัตยกรรม	(๓) ผลผลิต	(๔) การจัดการ		
ภาคเหนือ									
๑	น้ำตกห้วยป่าพลู	เชียงใหม่	อุทยานแห่งชาติศรีลานนา	๑.๑๙	๑.๐๐	๑.๔๐	๑.๓๒	๑.๒๒	ดี
๒	น้ำตกห้วยแก้ว/ วังบัวบาน/ผาเงิบ	เชียงใหม่	อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย	๑.๑๑	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๔๑	๑.๑๒	ดี
๓	น้ำตกแม่สา	เชียงใหม่	อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย	๑.๒๙	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๔	๑.๒๐	ดี
๔	น้ำตกแม่ตะไคร้	เชียงใหม่	อุทยานแห่งชาติแม่ตะไคร้	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๕	น้ำตกแม่กลาง	เชียงใหม่	อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	๑.๑๓	๑.๐๐	๑.๖๐	๑.๑๘	๑.๒๐	ดี

ที่	ชื่อแหล่ง	จังหวัด	หน่วยงานผู้ดูแลแหล่ง ธรรมชาติ	คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ				ผลรวม	ระดับ
				(๑) สิ่งแวดล้อม	(๒) ภูมิสถาปัตยกรรม	(๓) ผลผลิต	(๔) การจัดการ		
๖	น้ำตกแม่ยะ	เชียงใหม่	อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	๑.๑๖	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๓๖	๑.๑๕	ดี
๗	น้ำตกศรีชมภู	เชียงราย	วนอุทยานน้ำตกศรีชมภู	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๖๐	๒.๒๓	๑.๓๒	ดี
๘	น้ำตกตาดควัน	เชียงราย	วนอุทยานน้ำตกตาดควัน	๑.๑๓	๑.๐๐	๑.๔๐	๑.๐๐	๑.๑๔	ดี
๙	น้ำตกปูแกง	เชียงราย	อุทยานแห่งชาติดอยหลวง	๑.๑๘	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๔	๑.๑๓	ดี
๑๐	น้ำตกขุนกรณ์	เชียงราย	อุทยานแห่งชาติลำน้ำกก (เตรียมการ)	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๑	น้ำตกโป่งพระบาท	เชียงราย	อุทยานแห่งชาติลำน้ำกก (เตรียมการ)	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๒	น้ำตกห้วยโรง	แพร่	สวนรุกขชาติห้วยโรง	๑.๓๒	๑.๕๐	๑.๔๐	๒.๐๕	๑.๔๕	ดี
๑๓	น้ำตกแม่เง็กหลวง	แพร่	อุทยานแห่งชาติเวียงโกศัย	๑.๑๑	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๐๐	๑.๐๙	ดี
๑๔	น้ำตกผาเสื่อ	แม่ฮ่องสอน	อุทยานแห่งชาติถ้ำปลา- น้ำตกผาเสื่อ	๑.๒๑	๑.๒๕	๑.๖๐	๑.๒๗	๑.๒๘	ดี
๑๕	น้ำตกแม่สุรินทร์	แม่ฮ่องสอน	อุทยานแห่งชาติน้ำตกแม่ สุรินทร์	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๖	น้ำตกสะปัน	น่าน	อุทยานแห่งชาติขุนน่าน	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๗	น้ำตกห้วยตี	น่าน	อุทยานแห่งชาติขุนน่าน	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๘	น้ำตกบ้านเด่น	น่าน	อุทยานแห่งชาติขุนน่าน	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๙	น้ำตกตาดหลวง	น่าน	อุทยานแห่งชาติดอยภูคา	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๒๐	น้ำตกศิลาเพชร	น่าน	องค์การบริหารส่วนตำบล ศิลาเพชร	๑.๐๙	๐.๐๐	๐.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๙	ดี
๒๑	น้ำตกจำปาทอง	พะเยา	อุทยานแห่งชาติดอยหลวง	๑.๑๘	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๔	๑.๑๓	ดี
๒๒	น้ำตกภูซาง	พะเยา	อุทยานแห่งชาติภูซาง	๑.๐๕	๑.๐๐	๑.๔๐	๑.๐๐	๑.๐๙	ดี
๒๓	น้ำตกวังแก้ว	ลำปาง	อุทยานแห่งชาติดอยหลวง	๑.๑๘	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๔	๑.๑๓	ดี
๒๔	น้ำตกแจ้ซ้อน	ลำปาง	อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน	๑.๒๙	๑.๒๕	๑.๒๐	๑.๕๕	๑.๓๑	ดี
๒๕	น้ำตกแม่ก้อ (ก้อหลวง)	ลำพูน	อุทยานแห่งชาติแม่ปิง	๑.๑๑	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๖	ดี
๒๖	น้ำตกตาดเหมย	ลำพูน	อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล	๑.๐๕	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๓	ดี
๒๗	น้ำตกกุสอยดาว	อุตรดิตถ์	อุทยานแห่งชาติกุสอยดาว	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี

ภาคกลาง

๒๘	น้ำตกศรีดิษฐ์	เพชรบูรณ์	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาค้อ	๑.๔๒	๑.๒๕	๑.๖๐	๑.๖๔	๑.๔๘	ดี
๒๙	น้ำตกตาดหมอก	เพชรบูรณ์	อุทยานแห่งชาติตาดหมอก	๑.๑๖	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๙	ดี
๓๐	น้ำตกเหวทราย	เพชรบูรณ์	อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว	๑.๑๓	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๒๗	๑.๑๕	ดี
๓๑	น้ำตกคลองน้ำไหล (น้ำตกปางควาย)	กำแพงเพชร	อุทยานแห่งชาติคลองลาน	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๔	๑.๐๒	ดี
๓๒	น้ำตกคลองลาน	กำแพงเพชร	อุทยานแห่งชาติคลองลาน	๑.๐๒	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๔	๑.๐๓	ดี
๓๓	น้ำตกสาริกา	นครนายก	อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	๑.๒๘	๑.๕๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๓	ดี
๓๔	น้ำตกนางรอง	นครนายก	อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	๑.๑๘	๑.๕๐	๑.๒๐	๑.๑๖	๑.๒๑	ดี
๓๕	น้ำตกเหวนรก	นครนายก	อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	๑.๐๒	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๖	๑.๐๕	ดี

ที่	ชื่อแหล่ง	จังหวัด	หน่วยงานผู้ดูแลแหล่ง ธรรมชาติ	คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ				ผลรวม	ระดับ
				(๑) สิ่งแวดล้อม	(๒) ภูมิสถาปัตย์	(๓) ผลผลิต	(๔) การจัดการ		
๓๖	น้ำตกแก่งโสภา	พิษณุโลก	อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลง หลวง	๑.๐๒	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๐๐	๑.๐๔	ดี
๓๗	น้ำตกชาติตระการ	พิษณุโลก	อุทยานแห่งชาติน้ำตกชาติ ตระการ	๑.๒๓	๑.๐๐	๑.๔๐	๑.๐๐	๑.๒๐	ดี
๓๘	น้ำตกปอย	พิษณุโลก	สวนป่าเขากระยาง	๑.๖๓	๑.๒๕	๑.๔๐	๑.๔๑	๑.๕๓	ดี
๓๙	น้ำตกวังก้านเหลือง	ลพบุรี	สวนรุกขชาติวังก้านเหลือง	๑.๑๕	๑.๕๐	๑.๖๐	๑.๓๒	๑.๒๘	ดี
๔๐	น้ำตกสามหลั่น	สระบุรี	อุทยานแห่งชาติน้ำตกสาม หลั่น	๑.๒๓	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๕๐	๑.๒๑	ดี
๔๑	น้ำตกมวกเหล็ก	สระบุรี	สวนรุกขชาติมวกเหล็ก	๑.๓๒	๑.๒๕	๑.๖๐	๑.๖๘	๑.๔๑	ดี
๔๒	น้ำตกเจ็ดสาวน้อย	สระบุรี	อุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ด สาวน้อย	๑.๑๔	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๗	๑.๑๒	ดี
๔๓	น้ำตกสายรุ้ง	สุโขทัย	อุทยานแห่งชาติรามคำแหง	๑.๓๒	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๕๕	๑.๓๐	ดี
๔๔	น้ำตกถ้ำเกลียว	สุโขทัย	อุทยานแห่งชาติรามคำแหง	๑.๒๓	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๗๗	๑.๒๕	ดี
๔๕	น้ำตกตาดดาว	สุโขทัย	อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๔๖	น้ำตกไขเบอร์ (น้ำตกหินลาด)	อุทัยธานี	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขา แข้ง	๑.๒๒	๑.๕๐	๑.๘๐	๑.๖๘	๑.๔๖	ดี
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ									
๔๗	น้ำตกเพ็ญดิน	เลย	องค์การบริหารส่วนตำบล วนพ	๑.๐๕	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๗	๑.๐๗	ดี
๔๘	น้ำตกหมันแดง	เลย	อุทยานแห่งชาติภูหินร่อง กล้า	๑.๐๗	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๔	ดี
๔๙	น้ำตกตาดใหญ่	ขอนแก่น	อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน	๑.๑๔	๑.๐๐	๑.๔๐	๑.๐๐	๑.๑๕	ดี
๕๐	น้ำตกตาดโตน (ชัยภูมิ)	ชัยภูมิ	อุทยานแห่งชาติตาดโตน	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๕๑	น้ำตกไทรทอง	ชัยภูมิ	อุทยานแห่งชาติไทรทอง	๑.๔๙	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๓๐	ดี
๕๒	น้ำตกตาดขาม	นครพนม	อุทยานแห่งชาติภูถ้ำกลั	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๕๓	น้ำตกตาดโพธิ์	นครพนม	อุทยานแห่งชาติภูถ้ำกลั	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๕๔	น้ำตกหลังเหว	นครราชสีมา	องค์การบริหารส่วนตำบล ปากช่อง	๑.๒๑	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๕๓	๑.๑๙	ดี
๕๕	น้ำตกเหวสุวัต	นครราชสีมา	อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	๑.๑๓	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๒๗	๑.๑๕	ดี
๕๖	น้ำตกถ้ำพระ	บึงกาฬ	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูว	๑.๐๕	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๓	ดี
๕๗	น้ำตกถ้ำฝุ่น	บึงกาฬ	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูว	๑.๐๔	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๓	ดี
๕๘	น้ำตกเจ็ดสีภูว	บึงกาฬ	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูว	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๕๙	น้ำตกกนรี	บึงกาฬ	อุทยานแห่งชาติภูถ้ำกลั	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๖๐	น้ำตกตาดวิมานทิพย์	บึงกาฬ	อุทยานแห่งชาติภูถ้ำกลั	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๖๑	น้ำตกตาดโตน (มุกดาหาร)	มุกดาหาร	องค์การบริหารส่วนตำบล โนนยาง	๑.๑๑	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๖	ดี
๖๒	น้ำตกภูละออ	ศรีสะเกษ	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพนม ดงรัก	๑.๐๓	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๒	ดี

ที่	ชื่อแหล่ง	จังหวัด	หน่วยงานผู้ดูแลแหล่ง ธรรมชาติ	คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ				ผลรวม	ระดับ
				(๑) สิ่งแวดล้อม	(๒) ภูมิสถาปัตยกรรม	(๓) ผลผลิต	(๔) การจัดการ		
๖๓	น้ำตกห้วยวังใหญ่	ศรีสะเกษ	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพนมดงรัก	๑.๐๓	๑.๒๕	๑.๐๐	๑.๐๙	๑.๐๖	ดี
๖๔	น้ำตกห้วยสวย	ศรีสะเกษ	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา	๑.๕๗	๑.๕๐	๑.๐๐	๑.๔๕	๑.๔๖	ดี
๖๕	น้ำตกชำไทร	ศรีสะเกษ	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา	๑.๔๕	๑.๐๐	๑.๔๐	๒.๒๗	๑.๕๑	ดี
๖๖	น้ำตกสำโรงเกียรติ (น้ำตกปีศาจ)	ศรีสะเกษ	สวนรุกขชาติน้ำตกสำโรงเกียรติ	๑.๑๗	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๓๗	๑.๑๔	ดี
๖๗	น้ำตกห้วยจันทร์	ศรีสะเกษ	ป่าสงวนแห่งชาติป่าฝั่งขวาห้วยศาลา	๑.๑๒	๑.๕๐	๑.๐๐	๑.๙๑	๑.๒๘	ดี
๖๘	น้ำตกผาผึ้ง	สกลนคร	อุทยานแห่งชาติภูผายล	๑.๑๖	๑.๐๐	๑.๖๐	๑.๔๑	๑.๒๕	ดี
๖๙	น้ำตกคำหอม	สกลนคร	อุทยานแห่งชาติภูพาน	๑.๓๙	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๓๙	๑.๒๙	ดี
๗๐	น้ำตกปรีชาสุขสันต์	สกลนคร	อุทยานแห่งชาติภูพาน	๑.๒๕	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๗	๑.๑๙	ดี
๗๑	น้ำตกกรากไทรย้อย	สกลนคร	อุทยานแห่งชาติภูผายล	๑.๑๖	๑.๐๐	๑.๖๐	๑.๔๑	๑.๒๕	ดี
๗๒	น้ำตกค่าน้ำสร้าง	สกลนคร	อุทยานแห่งชาติภูผายล	๑.๑๖	๑.๐๐	๑.๖๐	๑.๔๑	๑.๒๕	ดี
๗๓	น้ำตกไตรศรี	สุรินทร์	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทับทัน - ห้วยสำราญ	๑.๗๖	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๔๖	ดี
๗๔	น้ำตกธารทอง	หนองคาย	สวนรุกขชาติน้ำตกธารทอง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๗๕	น้ำตกยูงทอง	อุดรธานี	อุทยานแห่งชาตินาคู-น้ำโสม (เตรียมการ)	๑.๑๗	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๙	ดี
๗๖	น้ำตกห้วยหลวง	อุบลราชธานี	อุทยานแห่งชาติภูจอง นายอย	๑.๐๘	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๕	ดี
๗๗	น้ำตกตาดไฮ	อุบลราชธานี	อุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๐๐	๑.๐๓	ดี
๗๘	น้ำตกสร้อยสวรรค์	อุบลราชธานี	อุทยานแห่งชาติผาแต้ม	๑.๐๓	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๒	ดี
๗๙	น้ำตกแสงจันทร์/ น้ำตกलगู	อุบลราชธานี	อุทยานแห่งชาติผาแต้ม	๑.๐๖	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๓	ดี
๘๐	น้ำตกตาดโตน (อุบลราชธานี)	อุบลราชธานี	อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๘๑	น้ำตกผาหลวง	อุบลราชธานี	วนอุทยานน้ำตกผาหลวง	๑.๒๖	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๖	ดี
ภาคตะวันตก									
๘๒	น้ำตกห้วยแม่ขมิ้น	กาญจนบุรี	อุทยานแห่งชาติเขื่อน ศรีนครินทร์	๑.๕๓	๑.๐๐	๑.๔๐	๑.๙๑	๑.๕๑	ดี
๘๓	น้ำตกเอราวัณ	กาญจนบุรี	อุทยานแห่งชาติเอราวัณ	๑.๑๖	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๙	ดี
๘๔	น้ำตกไทรโยคใหญ่	กาญจนบุรี	อุทยานแห่งชาติไทรโยค	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๘๕	น้ำตกเขาพัง (น้ำตก ไทรโยคน้อย)	กาญจนบุรี	อุทยานแห่งชาติไทรโยค	๑.๑๓	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๘	ดี
๘๖	น้ำตกนางครวญ	กาญจนบุรี	อุทยานแห่งชาติลำคลองงู	๑.๐๕	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๘๒	๑.๑๕	ดี
๘๗	น้ำตกเกริงกระเวีย	กาญจนบุรี	อุทยานแห่งชาติเขาแหลม	๑.๑๓	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๘	ดี

ที่	ชื่อแหล่ง	จังหวัด	หน่วยงานผู้ดูแลแหล่ง ธรรมชาติ	คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ				ผลรวม	ระดับ
				(๑) สิ่งแวดล้อม	(๒) ภูมิสถาปัตยกรรม	(๓) ผลผลิต	(๔) การจัดการ		
๘๘	น้ำตกธารารักษ์	ตาก	องค์การบริหารส่วนตำบล มหาวัน	๑.๔๘	๓.๐๐	๒.๐๐	๒.๔๒	๑.๙๐	ปานกลาง
๘๙	น้ำตกทีลอซู	ตาก	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง	๑.๔๒	๑.๒๕	๑.๖๐	๑.๘๖	๑.๔๙	ดี
๙๐	น้ำตกพาเจริญ	ตาก	อุทยานแห่งชาติน้ำตกพา เจริญ (เตรียมการ)	๑.๕๐	๑.๕๐	๑.๒๐	๑.๕๐	๑.๔๕	ดี
๙๑	น้ำตกลานสา	ตาก	อุทยานแห่งชาติลานสา	๑.๑๑	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๖	ดี
๙๒	น้ำตกห้วยยาง	ประจวบคีรีขันธ์	อุทยานแห่งชาติน้ำตก ห้วยยาง	๑.๒๑	๑.๐๐	๑.๔๐	๑.๐๐	๑.๑๙	ดี

ภาคตะวันออก

๙๓	น้ำตกกระทิง	จันทบุรี	อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๙๔	น้ำตกคลองไผ่ลู่	จันทบุรี	อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๙๕	น้ำตกคลองทุ่งเพล	จันทบุรี	อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๙๖	น้ำตกพลิ้ว	จันทบุรี	อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว	๑.๒๔	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๕	ดี
๙๗	น้ำตกคลองพลู	ตราด	อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง	๑.๑๓	๑.๗๕	๑.๒๐	๑.๔๕	๑.๒๕	ดี
๙๘	น้ำตกธรรมชาติ	ระยอง	องค์การบริหารส่วนตำบล ป่ายูบใน	๑.๓๔	๑.๐๐	๑.๘๐	๑.๐๐	๑.๓๓	ดี
๙๙	น้ำตกเขาชะเมา (น้ำตกคลองน้ำใส)	ระยอง	อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา - เขาวง	๑.๒๘	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๙	๑.๑๘	ดี
๑๐๐	น้ำตกคลองปลาก้าง	ระยอง	อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา - เขาวง	๑.๒๕	๑.๗๕	๑.๖๐	๑.๔๕	๑.๓๙	ดี
๑๐๑	น้ำตกปางสีดา	สระแก้ว	อุทยานแห่งชาติปางสีดา	๑.๑๓	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๐๐	๑.๑๐	ดี

ภาคใต้

๑๐๒	น้ำตกห้วยไต้	กระบี่	อุทยานแห่งชาติเขาพนม เบญจา	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๐๐	๑.๐๓	ดี
๑๐๓	น้ำตกกะเปาะ	ชุมพร	วนอุทยานน้ำตกกะเปาะ	๑.๑๔	๑.๕๐	๑.๒๐	๒.๕๐	๑.๕๒	ดี
๑๐๔	น้ำตกทุ่งตะโก (ทับช้าง/คลองเพรา)	ชุมพร	อุทยานแห่งชาติน้ำตกหาว	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๐๕	น้ำตกโตนเต๊ะ	ตรัง	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขา บรรทัด	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๐๖	น้ำตกโยง	นครศรีธรรมราช	อุทยานแห่งชาติน้ำตกโยง	๑.๐๘	๑.๒๕	๐.๐๐	๓.๐๐	๑.๑๖	ดี
๑๐๗	น้ำตกพรหมโลก	นครศรีธรรมราช	อุทยานแห่งชาติเขาหลวง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๐๘	น้ำตกกะโรม	นครศรีธรรมราช	อุทยานแห่งชาติเขาหลวง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๐๙	น้ำตกกรุงชิง	นครศรีธรรมราช	อุทยานแห่งชาติเขาหลวง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๑๐	น้ำตกท่าแพ	นครศรีธรรมราช	อุทยานแห่งชาติเขาหลวง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๑๑	น้ำตกเหนือฟ้า	นครศรีธรรมราช	อุทยานแห่งชาติเขาหลวง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๑๒	น้ำตกอ้ายเขียว	นครศรีธรรมราช	อุทยานแห่งชาติเขาหลวง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๑๓	น้ำตกสี่ขีด	นครศรีธรรมราช	อุทยานแห่งชาติน้ำตกสี่ขีด	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๐๐	๑.๐๓	ดี
๑๑๔	น้ำตกหนานสวรรค์	นครศรีธรรมราช	อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า	๑.๒๑	๑.๒๕	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๔	ดี

ที่	ชื่อแหล่ง	จังหวัด	หน่วยงานผู้ดูแลแหล่ง ธรรมชาติ	คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ				ผลรวม	ระดับ
				(๑) สิ่งแวดล้อม	(๒) ภูมิสถาปัตยกรรม	(๓) ผลผลิต	(๔) การจัดการ		
๑๑๕	น้ำตกซีโป	นราธิวาส	อุทยานแห่งชาติน้ำตกซีโป (เตรียมการ)	๑.๑๔	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๘	ดี
๑๑๖	น้ำตกฉัตรวาริน/ ไอปาง	นราธิวาส	อุทยานแห่งชาติบูโด - สุไหง ปาตี	๑.๒๑	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๓๒	๑.๒๐	ดี
๑๑๗	น้ำตกปาโจ/บาโจ	นราธิวาส	อุทยานแห่งชาติบูโด - สุไหง ปาตี	๑.๑๗	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๐	ดี
๑๑๘	น้ำตกทรายขาว	ปัตตานี	อุทยานแห่งชาติน้ำตก ทรายขาว	๑.๐๕	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๓	ดี
๑๑๙	น้ำตกลำปี	พังงา	อุทยานแห่งชาติเขาลำปี - หาดท้ายเหมือง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๒๐	น้ำตกโดนไพร	พังงา	อุทยานแห่งชาติเขาลำปี - หาดท้ายเหมือง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๒๑	น้ำตกตำหนัก	พังงา	อุทยานแห่งชาติศรีพังงา	๑.๐๔	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๒	ดี
๑๒๒	น้ำตกโดนช่องฟ้า	พังงา	อุทยานแห่งชาติเขาลำปี - ลำรู่	๑.๑๓	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๘	ดี
๑๒๓	น้ำตกหนานปลิว (หนานสวรรค์)	พัทลุง	อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๒๔	น้ำตกไพรวัลย์	พัทลุง	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขา บรรทัด	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๒๕	น้ำตกหม่อมจ้อย	พัทลุง	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขา บรรทัด	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๒๖	น้ำตกบ้านโดน (โดนแพทอง)	พัทลุง	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขา บรรทัด	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๒๗	น้ำตกเขาครม	พัทลุง	อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๒๘	น้ำตกโดนไพร	ภูเก็ต	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขา พระแทว	๑.๐๒	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๑	ดี
๑๒๙	น้ำตกบางแป	ภูเก็ต	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขา พระแทว	๑.๑๘	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๔๑	๑.๒๐	ดี
๑๓๐	น้ำตกสุทาลัย (น้ำตกก็อลอง)	ยะลา	องค์การบริหารส่วนตำบล ดลิ่งชัน	๑.๒๔	๑.๐๐	๑.๖๐	๑.๔๑	๑.๓๐	ดี
๑๓๑	น้ำตกละออรุ่ง	ยะลา	อุทยานแห่งชาติบางลาง	๑.๒๓	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๔	ดี
๑๓๒	น้ำตกธารโต	ยะลา	อุทยานแห่งชาติบางลาง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๓๓	น้ำตกบุญบาล	ระนอง	อุทยานแห่งชาติลำน้ำกระบุรี	๑.๐๗	๐.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๕	ดี
๑๓๔	น้ำตกหงาว	ระนอง	อุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาว	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๓๕	น้ำตกโดนงาช้าง	สงขลา	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโดน งาช้าง	๑.๐๓	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๔	๑.๐๔	ดี
๑๓๖	น้ำตกบริพัตร	สงขลา	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโดน งาช้าง	๑.๐๓	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๔	๑.๐๔	ดี
๑๓๗	น้ำตกโดนตาดีฟ้า	สงขลา	อุทยานแห่งชาติเขาลำปี - ลำรู่	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๖๐	๑.๐๐	๑.๐๙	ดี
๑๓๘	น้ำตกโดนตาดีฟ้า	สงขลา	อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๖๐	๑.๑๘	๑.๑๒	ดี

ที่	ชื่อแหล่ง	จังหวัด	หน่วยงานผู้ดูแลแหล่ง ธรรมชาติ	คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ				ผลรวม	ระดับ
				(๑) สิ่งแวดล้อม	(๒) ภูมิสถาปัตยกรรม	(๓) ผลผลิต	(๔) การจัดการ		
๑๓๙	น้ำตกวังสายทอง	สตูล	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขา บรรทัด	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๔๐	น้ำตกแม่ยาย	สุราษฎร์ธานี	อุทยานแห่งชาติเขาสก	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๔๑	น้ำตกเขาหัวควาย	สุราษฎร์ธานี	องค์การบริหารส่วนตำบลเขา หัวควาย	๑.๑๙	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๘	๑.๒๗	ดี
๑๔๒	น้ำตกวังหิน	สุราษฎร์ธานี	อุทยานแห่งชาติเขาสก	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๑๔๓	น้ำตกเขาแพง	สุราษฎร์ธานี	อุทยานแห่งชาติธารเสด็จ- เกาะพะงัน	๑.๒๑	๑.๒๕	๑.๒๐	๑.๐๐	๑.๑๘	ดี
๑๔๔	น้ำตกธารเสด็จ	สุราษฎร์ธานี	อุทยานแห่งชาติธารเสด็จ- เกาะพะงัน	๑.๑๑	๑.๐๐	๒.๐๐	๑.๒๓	๑.๑๓	ดี

คำอธิบายตารางที่ ๒

๑. การแบ่งภูมิภาคในประเทศไทย อ้างอิงจากสำนักงานราชบัณฑิตยสภา
๒. คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ แบ่งเป็น ๔ ด้าน ได้แก่
 - (๑) ด้านองค์ประกอบของระบบนิเวศ/สิ่งแวดล้อม
 - (๒) ด้านองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรม
 - (๓) ด้านผลผลิตจากการบริการสิ่งแวดล้อมของแหล่งน้ำตก
 - (๔) ด้านการบริหารจัดการ
๓. ผลรวม คือ คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบรวมกัน
๔. ระดับคือ ระดับการรักษาคูณภาพสิ่งแวดล้อมแบ่งได้เป็น ๓ ระดับ คือ ดี ปานกลาง และต่ำ
๕. **ชื่อแหล่งธรรมชาติ** : แหล่งธรรมชาติอันควรรักษา ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ เรื่อง การประกาศแหล่งธรรมชาติอันควรรักษาเนื่องในปีแห่งการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน ๒๖๓ แห่ง

สถานภาพแหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตก

แหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตก เกิดจากธารน้ำไหลผ่านภูมิประเทศที่มีความลาดชันจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ การไหลของน้ำตกมีลักษณะแตกต่างกันตามลักษณะของพื้นที่ มีแหล่งกำเนิดอยู่ในป่าต้นน้ำ ด้วยความสมบูรณ์ของป่าต้นน้ำจึงเป็นถิ่นที่อยู่อาศัย และแหล่งอาหารของสิ่งมีชีวิต หากรักษาความเป็นธรรมชาติของผืนป่าต้นน้ำไว้ได้ จะทำให้ป่าต้นน้ำมีศักยภาพในการเก็บกักน้ำได้สูง โดยเฉพาะการควบคุมปริมาณของน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินให้อยู่ในปริมาณที่เหมาะสม สภาพปัญหาของแหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตก ได้แก่

๑) การเปลี่ยนแปลงสภาพจากธรรมชาติ

การเปลี่ยนแปลงของสภาพโดยธรรมชาติมักเกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น พายุ และดินโคลนถล่ม เป็นต้น หรือเกิดจากสภาพกายภาพของน้ำตก เช่น สภาพชั้นหินที่ไม่มีความแข็งแรง หรืออัตราการกัดเซาะของน้ำสูง เป็นต้น ทำให้เกิดการพังทลายของแหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตก โดยส่วนใหญ่ยังคงความเป็นธรรมชาติ และอยู่ในสภาพปกติ โดยน้ำตกในบางแห่งมีน้ำไหลตลอดทั้งปี โดยจะมีน้ำมากในช่วงฤดูฝน

๒) การเปลี่ยนแปลงสภาพจากมนุษย์

การเปลี่ยนแปลงสภาพของแหล่งธรรมชาติประเภทน้ำตก เกิดการเข้าไปใช้ประโยชน์จากน้ำตกในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ

- ❖ การท่องเที่ยว ที่เกินขีดการรองรับของแหล่งธรรมชาติ ส่งผลกระทบให้เกิดขยะ น้ำเสียในพื้นที่ การเพิ่มขึ้นของสิ่งอำนวยความสะดวกและที่พักของนักท่องเที่ยวในบริเวณโดยรอบ จากการก่อสร้างเพื่อปรับแต่งพื้นที่และบริการ เช่น การสร้างถนน ลานจอดรถ ร้านค้า และร้านอาหาร เป็นต้น ซึ่งการก่อสร้างอาจจะส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์และสุนทรียภาพของสิ่งแวดล้อมโดยรอบของแหล่งธรรมชาติ โดยพื้นที่บริเวณน้ำตกในบางแห่งเป็นพื้นที่อ่อนไหวและเปราะบางต่อการถูกทำลายของระบบนิเวศ ซึ่งอาจไม่มีการจำกัดนักท่องเที่ยวหรือมาตรการในการบริหารจัดการ รวมทั้งการสร้างสิ่งก่อสร้างที่ขัดขวางธารน้ำ หรือไม่กลมกลืนกับธรรมชาติ

- ❖ การเกษตร ที่มีการนำน้ำบริเวณน้ำตกไปใช้ ทำให้น้ำตกมีปริมาณน้ำลดลง หรือพื้นที่เกษตรอยู่เหนือน้ำตก ทำให้มีปริมาณสารเคมีทางการเกษตรปนอยู่ในน้ำที่ไหลลงมา ทำให้ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านที่อยู่บริเวณด้านล่างน้ำตก

- ❖ โครงการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การสร้างอ่างเก็บน้ำ เขื่อน การสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ อาทิ รถไฟ ถนน สะพานข้ามขนาดใหญ่ ทางยกระดับ เป็นต้น บริเวณน้ำตกหรือบริเวณใกล้เคียง เนื่องจากน้ำตกมีแหล่งกำเนิดอยู่ในป่าต้นน้ำ ด้วยความสมบูรณ์ของป่าต้นน้ำ ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศที่เป็นถิ่นที่อยู่อาศัย และแหล่งอาหารของสัตว์ป่า

ผลการประเมินแหล่งธรรมชาติประเภทถ้ำ

แหล่งธรรมชาติประเภทถ้ำ หมายถึง ช่องที่เป็นโพรงลึกเข้าไปในพื้นดินหรือภูเขา มีขนาดใหญ่พอที่มนุษย์สามารถเข้าไปได้ และเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ทั้งที่เป็นภูเขาหินปูนและถ้ำหินชายฝั่งทะเล

เกณฑ์การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติประเภทถ้ำ มี ๔ ด้าน รวม ๓๓ ปัจจัยชี้วัด แบ่งเป็น

๑. ด้านองค์ประกอบของระบบถ้ำและสิ่งแวดล้อม (๑๙ ปัจจัยชี้วัด)
๒. ด้านองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรม (๔ ปัจจัยชี้วัด)
๓. ด้านผลผลิตจากการผลิตจากการบริการสิ่งแวดล้อมของถ้ำ (๕ ปัจจัยชี้วัด)
๔. ด้านการบริหารจัดการ (๕ ปัจจัยชี้วัด)

ถ้ำจอมพล จังหวัดราชบุรี (ภาพจาก : สวนรุกขชาติถ้ำจอมพล)

ถ้ำผาพวง จังหวัดขอนแก่น (ภาพจาก : อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน)

แหล่งธรรมชาติประเภท้ำได้รับการประเมินในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ แบ่งออกเป็น ๕๖ แห่ง ได้แก่ ภาคเหนือ ๑๘ แห่ง ภาคกลาง ๓ แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๑๑ แห่ง ภาคตะวันตก ๑๒ แห่ง ภาคตะวันออก ๑ แห่ง และภาคใต้ ๑๑ แห่ง โดยมีแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ ๒๙ แห่ง และแหล่งธรรมชาติของท้องถิ่น ๒๘ แห่ง (ตารางที่ ๗)

ตารางที่ ๗ จำนวนแหล่งธรรมชาติประเภท้ำที่ได้รับการประเมิน

จำนวนแหล่งธรรมชาติ (แห่ง)			
ภูมิภาคในประเทศไทย	แหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์	แหล่งธรรมชาติของท้องถิ่น	รวม
ภาคเหนือ	๙	๙	๑๘
ภาคกลาง	๒	๑	๓
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๖	๕	๑๑
ภาคตะวันตก	๖	๖	๑๒
ภาคตะวันออก	-	๑	๑
ภาคใต้	๖	๕	๑๑
	๒๙	๒๗	๕๖

หมายเหตุ การแบ่งภูมิภาคในประเทศไทย อ้างอิงจากสำนักงานราชบัณฑิตยสภา

ผลการประเมินแหล่งธรรมชาติประเภท้ำ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ จำนวน ๕๗ แห่ง (ตารางที่ ๗) พบว่า

●	ระดับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี	มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง ๑.๐๐ – ๑.๖๖	๔๓ แห่ง
●	ระดับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง	มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง ๑.๖๗ – ๒.๓๓	๑๓ แห่ง
●	ระดับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต่ำ (ผลกระทบสูง)	มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง ๒.๓๔ – ๓.๐๐	๐ แห่ง

ตารางที่ ๘ ผลการประเมินตามเกณฑ์การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติประเภท้ำ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗

ที่	ชื่อแหล่ง	จังหวัด	หน่วยงานผู้ดูแลแหล่งธรรมชาติ	คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ				ผลรวม	ระดับ
				(๑) สิ่งแวดล้อม	(๒) ภูมิสถาปัตยกรรม	(๓) ผลผลิต	(๔) การจัดการ		
ภาคเหนือ									
๑	ถ้ำเมืองออน	เชียงใหม่	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์	๑.๖๔	๑.๒๕	๒.๓๐	๒.๕๐	๑.๘๓	ปานกลาง
๒	ถ้ำเชียงดาว	เชียงใหม่	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว	๑.๗๖	๒.๐๐	๒.๔๐	๑.๔๐	๑.๘๓	ปานกลาง
๓	ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน (เขานางนอน)	เชียงราย	อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง – ขุนน้ำนางนอน (เตรียมการ)	๑.๓๙	๑.๗๕	๑.๘๐	๒.๐๐	๑.๕๙	ดี
๔	ถ้ำผานางคอย	แพร่	องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่	๑.๔๖	๑.๒๕	๒.๓๐	๑.๐๐	๑.๔๙	ดี

ที่	ชื่อแหล่ง	จังหวัด	หน่วยงานผู้ดูแลแหล่งธรรมชาติ	คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ				ผลรวม	ระดับ
				(๑) สิ่งแวดล้อม	(๒) ภูมิสถาปัตย์	(๓) ผลผลิต	(๔) การจัดการ		
๕	ถ้ำปลา	แม่ฮ่องสอน	อุทยานแห่งชาติถ้ำปลา - น้ำตกผาเสื่อ	๑.๕๓	๑.๐๐	๒.๓๐	๑.๐๐	๑.๕๐	ดี
๖	ถ้ำน้ำลอด	แม่ฮ่องสอน	สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าถ้ำน้ำลอด	๑.๖๒	๑.๒๕	๑.๔๐	๑.๖๐	๑.๕๔	ดี
๗	ถ้ำผามอง-ถ้ำผาเวียง	น่าน	องค์การบริหารส่วนตำบลสัน	๑.๔๙	๑.๒๕	๑.๔๕	๑.๕๓	๑.๔๖	ดี
๘	ถ้ำผาตูบ	น่าน	วนอุทยานถ้ำผาตูบ	๑.๓๗	๑.๒๕	๑.๙๐	๑.๘๕	๑.๕๑	ดี
๙	ถ้ำเจดีย์แก้ว (ถ้ำผาตูบ)	น่าน	วนอุทยานถ้ำผาตูบ	๑.๖๖	๑.๕๐	๒.๓๐	๑.๖๐	๑.๗๓	ปานกลาง
๑๐	ถ้ำพระ (ถ้ำผาตูบ)	น่าน	วนอุทยานถ้ำผาตูบ	๑.๕๙	๑.๕๐	๒.๓๐	๑.๖๐	๑.๖๙	ปานกลาง
๑๑	ถ้ำซอน (ถ้ำผาตูบ)	น่าน	วนอุทยานถ้ำผาตูบ	๑.๔๙	๑.๐๐	๒.๓๐	๑.๘๕	๑.๖๑	ดี
๑๒	ถ้ำเหี้ย (ถ้ำผาตูบ)	น่าน	วนอุทยานถ้ำผาตูบ	๑.๕๙	๑.๐๐	๒.๓๐	๑.๘๕	๑.๖๗	ปานกลาง
๑๓	ถ้ำผาฆ้อง (น่าน)	น่าน	อุทยานแห่งชาติดอยภูคา	๑.๔๕	๑.๐๐	๒.๕๐	๒.๓๐	๑.๖๘	ปานกลาง
๑๔	ถ้ำรวกสายไท (ถ้ำหมา)	น่าน	อุทยานแห่งชาติดอยภูคา	๑.๒๔	๑.๐๐	๒.๓๐	๑.๘๐	๑.๔๕	ดี
๑๕	ถ้ำยอควิमान	น่าน	อุทยานแห่งชาติดอยภูคา	๑.๓๘	๑.๐๐	๒.๓๐	๒.๗๐	๑.๖๗	ปานกลาง
๑๖	ถ้ำผาแดง	น่าน	อุทยานแห่งชาติดอยภูคา	๑.๕๐	๑.๒๕	๒.๓๐	๒.๗๐	๑.๗๗	ปานกลาง
๑๗	ถ้ำสะเก็น	น่าน	อุทยานแห่งชาติถ้ำสะเก็น	๑.๖๗	๑.๒๕	๑.๔๕	๑.๐๐	๑.๔๘	ดี
๑๘	ถ้ำผาไท	ลำปาง	อุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท	๑.๕๘	๑.๒๕	๑.๙๐	๑.๒๐	๑.๕๓	ดี

ภาคกลาง

๑๙	ถ้ำใหญ่น้ำหนาว	เพชรบูรณ์	อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว	๑.๓๔	๑.๐๐	๑.๑๕	๑.๐๐	๑.๒๒	ดี
๒๐	ถ้ำนเรศวร	พิษณุโลก	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาท่าพล	๑.๓๘	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๒	ดี
๒๑	ถ้ำลม - ถ้ำวัง	สุโขทัย	วนอุทยานถ้ำลม - ถ้ำวัง	๑.๔๗	๑.๒๕	๒.๕๐	๑.๒๐	๑.๕๖	ดี

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๒๒	ถ้ำผาพุง (เลย)	เลย	องค์การบริหารส่วนตำบลเขาหลวง	๑.๕๑	๑.๗๕	๑.๔๔	๑.๒๐	๑.๔๘	ดี
๒๓	ถ้ำลายมือหรือถ้ำฝ่ามือแดง (ภาพสินธุ์)	กาฬสินธุ์	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูสีฐาน	๒.๐๐	๑.๐๐	๒.๓๐	๒.๒๕	๑.๙๕	ปานกลาง
๒๔	ถ้ำผาพวง (ขอนแก่น)	ขอนแก่น	อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๐๓	ดี
๒๕	ถ้ำภูพานาคราช	ขอนแก่น	อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๒๖	ถ้ำค้างคาว	ขอนแก่น	อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๐๓	ดี
๒๗	ถ้ำวัวแดง (ชัยภูมิ)	ชัยภูมิ	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเจียง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๒๘	ถ้ำพระเวส	นครพนม	อุทยานแห่งชาติภูผายล	๑.๘๒	๑.๗๕	๑.๙๐	๑.๔๐	๑.๗๖	ปานกลาง
๒๙	ถ้ำนาเค็ง	นครพนม		๑.๙๖	๑.๗๕	๒.๓๐	๑.๗๕	๑.๙๕	ปานกลาง
๓๐	ถ้ำวัวแดง (นครราชสีมา)	นครราชสีมา	องค์การบริหารส่วนตำบลเฉลียง	๑.๘๐	๑.๐๐	๒.๕๐	๑.๖๕	๑.๗๙	ปานกลาง
๓๑	ถ้ำฝ่ามือแดง (มุกดาหาร)	มุกดาหาร	อุทยานแห่งชาติภูผาเทิบ	๑.๓๘	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๘๐	๑.๕๙	ดี

ที่	ชื่อแหล่ง	จังหวัด	หน่วยงานผู้ดูแลแหล่งธรรมชาติ	คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ				ผลรวม	ระดับ
				(๑) สิ่งแวดล้อม	(๒) ภูมิสถาปัตย์	(๓) ผลผลิต	(๔) การจัดการ		
๓๒	ถ้ำเอรารวิน	หนองบัวลำภู	องค์การบริหารส่วนตำบลวังทอง	๑.๘๐	๑.๒๕	๒.๓๐	๑.๐๐	๑.๖๙	ปานกลาง
ภาคตะวันตก									
๓๓	ถ้ำธารลอดน้อย	กาญจนบุรี	อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์	๑.๔๙	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๘	ดี
๓๔	ถ้ำธารลอดใหญ่	กาญจนบุรี	อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์	๑.๕๘	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๓๓	ดี
๓๕	ถ้ำพระธาตุถ้ำดูลิต/มหิมา	กาญจนบุรี	อุทยานแห่งชาติเอรารวิน	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๔๐	๑.๐๖	ดี
๓๖	ถ้ำดาวดิงส์	กาญจนบุรี	อุทยานแห่งชาติไทรโยค	๑.๒๔	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๑๔	ดี
๓๗	ถ้ำละว้า	กาญจนบุรี	อุทยานแห่งชาติไทรโยค	๑.๓๗	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๑	ดี
๓๘	ถ้ำนกนางแอ่น	กาญจนบุรี	อุทยานแห่งชาติลำคลองงู	๑.๔๕	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๒๙	ดี
๓๙	ถ้ำน้ำตก	กาญจนบุรี	อุทยานแห่งชาติลำคลองงู	๑.๓๙	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๔๐	๑.๒๙	ดี
๔๐	ถ้ำเสาหินลำคลองงู	กาญจนบุรี	อุทยานแห่งชาติลำคลองงู	๑.๓๔	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๒๓	ดี
๔๑	ถ้ำสีฟ้า	ตาก	องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน	๑.๖๖	๑.๐๐	๑.๕๐	๒.๑๕	๑.๖๓	ดี
๔๒	ถ้ำแม่อุสุ	ตาก	อุทยานแห่งชาติแม่เมย	๑.๓๖	๑.๒๕	๒.๔๕	๑.๒๐	๑.๔๘	ดี
๔๓	ถ้ำพระยานคร	ประจวบคีรีขันธ์	อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด	๑.๘๗	๑.๐๐	๑.๖๕	๑.๐๐	๑.๖๐	ดี
๔๔	ถ้ำจอมพล	ราชบุรี	สวนรุกขชาติถ้ำจอมพล	๑.๖๒	๑.๐๐	๒.๔๕	๑.๐๐	๑.๕๘	ดี
ภาคตะวันออก									
๔๕	ถ้ำเขาวง/ถ้ำเขาวงกต	จันทบุรี	อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา – เขาวง	๑.๓๗	๒.๐๐	๑.๓๕	๑.๕๖	๑.๔๗	ดี
ภาคใต้									
๔๖	ถ้ำผีหัวโต	กระบี่	อุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี	๑.๓๔	๑.๕๐	๒.๐๕	๑.๐๐	๑.๔๒	ดี
๔๗	ถ้ำพระนางใน/ถ้ำเพชร	กระบี่	อุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา – หมู่เกาะพีพี	๑.๓๗	๑.๐๐	๒.๓๐	๑.๒๐	๑.๔๔	ดี
๔๘	ถ้ำเขาไม้แก้ว	กระบี่	อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา	๑.๑๖	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๙	ดี
๔๙	ถ้ำเขาช้างหาย	ตรัง	องค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรี	๑.๒๘	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๖๐	๑.๒๘	ดี
๕๐	ถ้ำเขาปินะ	ตรัง	เทศบาลตำบลนาหวาง	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	๑.๐๐	ดี
๕๑	ถ้ำพุงช้าง	พังงา	เทศบาลเมืองพังงา	๑.๑๑	๑.๐๐	๒.๓๐	๑.๔๐	๑.๓๒	ดี
๕๒	ถ้ำสุพรรณคูหา (พังงา)	พังงา	องค์การบริหารส่วนตำบลกระโสม	๑.๒๓	๑.๒๕	๑.๒๕	๑.๒๕	๑.๒๔	ดี
๕๓	ถ้ำลอด	พังงา	อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา	๑.๔๙	๑.๐๐	๓.๐๐	๑.๐๐	๑.๕๐	ดี
๕๔	ถ้ำมัจฉา	พัทลุง	อุทยานแห่งชาติเขาปู่ – เขาย่า	๑.๐๖	๑.๐๐	๒.๓๐	๑.๐๐	๑.๒๓	ดี
๕๕	ถ้ำผาเพชร	สตูล	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด	๑.๐๕	๑.๐๐	๑.๑๕	๑.๔๐	๑.๑๑	ดี
๕๖	ถ้ำแก้ว	สุราษฎร์ธานี	อุทยานแห่งชาติคลองพนม	๑.๒๙	๑.๒๕	๑.๐๐	๑.๒๐	๑.๒๖	ดี

คำอธิบายตารางที่ ๘

๑. การแบ่งภูมิภาคในประเทศไทย อ้างอิงจากสำนักงานราชบัณฑิตยสภา
๒. คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบ แบ่งเป็น ๔ ด้าน ได้แก่
 - (๑) ด้านองค์ประกอบของระบบถ้ำและสิ่งแวดล้อม
 - (๒) ด้านองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรม
 - (๓) ด้านผลผลิตจากการผลิตจากการบริการสิ่งแวดล้อมของถ้ำ
 - (๔) ด้านการบริหารจัดการ
๓. ผลรวม คือ คะแนนแต่ละด้านองค์ประกอบรวมกัน
๔. ระดับคือ ระดับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแบ่งได้เป็น ๓ ระดับ คือ ดี ปานกลาง และต่ำ
๕. **ชื่อแหล่งธรรมชาติ** : แหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ เรื่อง การประกาศแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์เนื่องในปีแห่งการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน ๒๖๓ แห่ง

สถานภาพแหล่งธรรมชาติประเภทถ้ำ

แหล่งธรรมชาติประเภทถ้ำ เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีโครงสร้างหรือทัศนียภาพที่สวยงามตามธรรมชาติ และอาจมีปัจจัยในด้านอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น มีประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี เป็นต้น ทำให้มีความน่าสนใจ นอกจากนี้ถ้ำยังมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมและประเพณีของมนุษย์มายาวนาน เนื่องจากถ้ำถูกใช้เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์และสัตว์ต่าง ๆ จึงมีความสำคัญในการด้านการศึกษาวิจัย และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยมีสภาพปัญหา ได้แก่

๑. การเปลี่ยนแปลงจากธรรมชาติ

การเปลี่ยนแปลงของสภาพโดยธรรมชาติมักเกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว การเกิดหลุมยุบ การกัดเซาะจากการไหลของน้ำภายในถ้ำ เป็นต้น ส่งผลให้โครงสร้างของถ้ำมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความแปรปรวนของภูมิอากาศ ปริมาณน้ำฝน ความแห้งแล้ง ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาของระบบถ้ำ การเกิดหินงอก-หินย้อยภายในถ้ำ สิ่งมีชีวิตภายในถ้ำ

๒. การเปลี่ยนแปลงจากมนุษย์

❖ การท่องเที่ยว ที่เกินขีดการรองรับของแหล่งธรรมชาติ เช่น

- การเข้าไปในถ้ำของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ทำให้ปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์ที่เพิ่มขึ้นสูง การขีดเขียนผนังถ้ำ และการหักหินงอกหินย้อย ส่งผลกระทบต่อหินงอก-หินย้อยภายในถ้ำ สิ่งมีชีวิตภายในถ้ำ
- การดัดแปลงสร้างสิ่งก่อสร้างทั้งภายในและภายนอกถ้ำที่ไม่กลมกลืนกับธรรมชาติ เช่น การติดตั้งแสงสว่างที่ไม่เหมาะสม หรือการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกภายในถ้ำ เส้นทางเดินภายในถ้ำ เป็นต้น
- การดูแลรักษาความสะอาดไม่เหมาะสม ทำให้มีขยะสะสมในพื้นที่ หรือปล่อยให้สิ่งก่อสร้างทรุดโทรม การก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก การปรับแต่งพื้นที่และบริการ เช่น การทำทางเข้าถึงถ้ำ ลานจอดรถ ร้านค้า และร้านอาหาร เป็นต้น ซึ่งการก่อสร้างอาจจะส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์และสุนทรียภาพของสิ่งแวดล้อมโดยรอบของถ้ำ
- การจัดแบ่งเขตสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกถ้ำที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การบดบังทิวทัศน์ที่สวยงาม การทำลายระบบนิเวศภายในถ้ำ เป็นต้น

❖ โครงการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การสร้างอ่างเก็บน้ำ เขื่อน การสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ อาทิ รถไฟ ถนน สะพานข้ามขนาดใหญ่ ทางยกระดับ เป็นต้น ซึ่งผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากถ้ำ คือ ช่องที่เป็นโพรงลึกเข้าไปในพื้นดินหรือภูเขา หากภูเขาถูกทำลายจะส่งผลกระทบต่อถ้ำด้วย

แนวทางการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ

ในการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ มีดังนี้

๑. กำหนดขอบเขตพื้นที่แหล่งธรรมชาติ และการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ออกเป็นพื้นที่สงวน พื้นที่อนุรักษ์ และพื้นที่บริการและการจัดการ ที่สอดคล้องกับหลักวิชาการและการใช้ประโยชน์พื้นที่ในปัจจุบัน เพื่ออนุรักษ์และรักษาคุณค่าของแหล่งธรรมชาติ
๒. คำนึงถึงความสมดุลของการใช้ประโยชน์กับความสามารถในการรองรับของพื้นที่และทรัพยากร โดยพิจารณาจากขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่แหล่งธรรมชาติ หรือระดับการเปลี่ยนแปลง/ผลกระทบสูงสุดที่ยอมรับได้ (Limits of Acceptable Change, LAC) โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย และเสื่อมโทรมไปกว่าที่จะคงความเป็นแหล่งธรรมชาติที่ดีได้ เช่น การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่สามารถเข้าใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งธรรมชาติต้องไม่เกินกว่าขีดความสามารถของแหล่งธรรมชาติที่จะรองรับได้ เป็นต้น
๓. ตรวจสอบระยะห่างที่เหมาะสมของโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อแหล่งธรรมชาติ เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อแหล่งธรรมชาติ เนื่องจากหากแหล่งธรรมชาติเสียหายหรือถูกทำลายไปจะไม่สามารถฟื้นฟูกลับคืนสู่สภาพเดิมได้
๔. การพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ควรเน้นการพัฒนาที่โปร่งเบาและเคารพธรรมชาติ พัฒนาโดยเคารพธรรมชาติดั้งเดิมและมีสิ่งก่อสร้างน้อยที่สุด หรือมีเท่าที่จำเป็น การออกแบบวางผังที่สำคัญต้องคำนึงถึงกลไกทางธรรมชาติและต้องไม่เป็นอุปสรรคกีดขวางธรรมชาติทางไหลของน้ำ การระบายอากาศ เพื่อการคงสภาพอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การวางผังต้องเปิดโอกาสให้พัฒนาต่อได้ในอนาคตโดยไม่เป็นอุปสรรคแต่อย่างใด และสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน การจัดแต่งสภาพภูมิทัศน์ที่เน้นใช้วัสดุท้องถิ่น เป็นธรรมชาติและกลมกลืนเข้ากับสภาพธรรมชาติในพื้นที่
๕. สร้างความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสภาพหรือใช้ประโยชน์พื้นที่ที่เหมาะสมที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในแต่ละประเภทของแหล่งธรรมชาติ โดยการให้ความรู้กับหน่วยงานและชุมชนที่เกี่ยวข้อง อาทิ หน่วยงานในพื้นที่ ชุมชน ผู้ประกอบการ เป็นต้น
๖. ศึกษาพื้นที่ที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการถูกทำลาย รวมทั้งบูรณาการภารกิจของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ

หมายเหตุ

การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ สามารถแบ่งได้ดังนี้

พื้นที่สงวน หมายถึง พื้นที่ที่มีคุณค่ามากทางด้านวิชาการและมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบทำให้ถูกทำลายได้ง่าย ในบริเวณพื้นที่สงวนเป็นพื้นที่หวงห้ามมิให้มีการทำการใด ๆ ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติโดยเด็ดขาด พื้นที่ส่วนนี้เป็นบริเวณแหล่งธรรมชาติเองหรือพื้นที่ข้างเคียงก็ได้

พื้นที่อนุรักษ์ หมายถึง หมายถึง พื้นที่ข้างเคียงหรือบริเวณโดยรอบแหล่งธรรมชาติที่มีความเกี่ยวพันกับแหล่งธรรมชาติทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเมื่อพื้นที่นี้ถูกทำลายย่อมมีผลกระทบต่อการคงอยู่ของแหล่งธรรมชาตินั้นด้วย ในบริเวณนี้เป็นบริเวณที่ยินยอมให้ทำกิจกรรมได้บางประการที่ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่มากนัก ในบาง

กรณีบริเวณแหล่งธรรมชาติอาจถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ได้ ถ้าแหล่งธรรมชาตินั้นมีคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตและการใช้ประโยชน์สูงมาก

พื้นที่บริการและการจัดการ หมายถึง พื้นที่ข้างเคียงหรือโดยรอบแหล่งธรรมชาติที่มีความเกี่ยวพันกับแหล่งธรรมชาติน้อยมาก ดังนั้น พื้นที่นี้จึงเป็นบริเวณที่ยินยอมให้มีการพัฒนารวมทั้งขนาดของการพัฒนานั้นจะไม่ส่งผลกระทบให้เกิดการทำลายคุณค่าของแหล่งธรรมชาติ